

TRANSILVANI'A.

Fóia' Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cátē 2 céole pe luna si costa 3 florini val. aust., pentru cei ce nu sunt membrii associatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto posteit.

Abonamentul se face numai pe cátē 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitetulu Associatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Institutiunea militara basata pe scóla. — Unele documente din 1849. — Epistolia archipastorésca. — La organisarea interna a scólelor de fete. — Portulu nationale la poporulu nostru romanu. — Procesu verbalu alu comitetului Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedint'a dela 17 Aprilie 1889. — Bibliografia. — Concursu. — Despartiemintele Associatiunei transilvane etc.

Institutiunea militara basata pe scóla.

Conferintia tñinută în sera de Joi, 14 Februarie, în sal'a Atheneului de dl general I. E. Florescu, presedintele societatiei pentru invetiatur'a poporului romanu.

Onorabila Adunare!

D. Exarcu, presedintele societatiei „Atheneului“, v'a anuntiatu constituirea confederatiunei societatilor de initiativa privata. Dintr'acestea una din cele mai vechi si mai importante este *societatea pentru invetiatur'a poporului*, care s'a infiintatu, cu unu anu mai tardiu, dar de aceiasi barbat, cari au fundatu si „Atheneulu“.

Eu, presedintele acestei societati, si vechiu militaru, avèndu onórea a ve vorbí astadi, amu crediutu de a mea datorie de a ve intreñiné despre strins'a legatura ce exista intre invetiatur'a poporului si institutiunea nostra militara.

Inainte inse de a me decide penitru acestu subiectu, permiteti-mi a ve spune, Onorabila adunare, că amu incercatú óre-cari hesitatiuni, si acésta pentru doue cuvinte:

Ântâiu fiindu-ca nu suntemu deprinsi a audí, tråndu-se cestiunile militare in acestu templu alu pacei si alu literilor;

Alu doilea fiindca in trecutu lumea civila nici ca se prea interesá de lucrurile militare.

Ori-ce esitatiune inse a incetatu cändu m'am gändit u cä nu pôte fi, printre noi, unu singuru omu care se nu recunósca, că armatei datorim u independentia tierei.

Amu disu, că a fostu unu timpu cändu lumea civila nu prea se interesá de lucrurile militare; asia este. Mai potu adaoga că, in statele cele mai luminate, si cu tradițiunile cele mai gloriose, nu se vedea decât u inconvenientele institutiunei: acelea ale sarcineloru budgetare, si ale sustragerei unui insemnatu numeru de ómeni dela lucrari mai productive, precum ale agriculturei si industriei. Astfelu acum vre-o 40 ani, lumea incepuse a se cam indoí de necesitatea armatelor, ér' „amicii

pacei universale“ credéu că vechi'a dicatóre: *Pacea este visul inteleptilor, iar resboiul istori'a ómenilor, va inceta de a mai fi unu adeveru.*

Aceste ilusiuni proveneau dintr'o pace prelungita intr'unu lungu širu de ani, si mai cu séma din contnuile si repedile progrese ale sciintiei cu minunatele ei aplicari asupra aburului si electricitatiei, cari au pre-făcutu suprafati'a globului, inlesnindu comunicatiunile, si prin urmare, relatiunile dintre popóre.

Cătu de mare a trebuitu dar se fia deceptiunea aceloru philanthropi visatori, cändu au vediutu că totu prin resbóie, ba inca din cele mai crîncene, se résolva conflictele internationale, că acelea din Itali'a, din Crimea, acelea dela 1866, 1870 si 1876; iar in lumea cea nouă, acela al scisiunei, intre statele de Nordu cu cele de sud, alu Mexicului etc., etc....

Si nici ca putea fi altfelu; căci cu totu visulu inteleptilor, n'amu ajunsu inca nici macaru in starea aceea, ca conflictele dintre doi ómeni, sè se termine inaintea unui tribunalu de onóre, a cărui decisiune se pôta spala o ofensa grava, si se oprésca pe acestia de a mai recurge la arme; necum s'a pututu institui acelu visatu areopagu internationalu, care se resolve conflictele dintre popóre!

Acésta fiindu starea lucrurilor, avemu, onorabila adunare, o mica consolatiune: aceea ca resboiulu, cu tóte grozaviele lui, a contribuitu multu la inaintarea civilisatiunei si la progresele omenirei.

Au trebuitu, in evulu mediu, luptele Cruciajelor pentru-ca ideile din Occident se petrundia pâna in fundulu Orientului; iar in timpii nostri, precum veti vedea indata, resbóiele dela 1866 si 1870, au contribuitu mai multu la desvoltarea instructiunei popórelor, decât 40 ani de discursuri parlamentare!

Lumea intréga a fostu uimita de resultatulu obținutu de Prusia in cele dòue mari campanii dela 1866 si 1870. E bine, dar se examinamu ce a pututu face su-

perioritatea atât de însemnată a acestui statu, relativu micu, asupr'a unor mari Imperii ca Austri'a si Franci'a.

Numai inteleptei și parintestei îngrijiri a Suveranilor ei dela Frederic-Wilhelm I. și pâna la actualulu Wilhelm I, datoreste Prusi'a asemenea decisive rezultate.

Intr'adeveru Frederic-Wilhelm I. a cărui devisa eră „*Fiat justitia pereat mundus*“, că o dovada de grijea ce avé că justitia se nufără o ficiune în tiara lui, a fostu acela căre, celu dintâi, a-decretatu că dela vîrsta de siese ani copii se mărgă la scăola.

Er' fiul său, Frederic-Wilhelm II, supranumitul celu mare, din mijlocul taberilor, se preocupă de educatiunea poporului, aducendu invetatori din Saxoni'a, — unde erau mai renumiți, — că aceastia, împartiti prin scăolele normale, se credeau invetatori buni pentru scăolele rurale din Prusi'a. „Căci, — dicea elu, — daca „pâna la vîrsta de siese ani îngrijirea copiilor aparține „mumelor, dela aceea dela siese la patru-spre-diece „statulu trebuie se îngrijește de desvoltarea intelectuală „și fizica a copiilor, după dicatōrea nemtișca; *Cum „îngrijesti lastarulu, asia vei avea Copaciul**“).

Totu sub Frederic celu mare, s'a inlocuitu vergădu de lemn a puscilor, cu aceea de feru; și acestei, în aparintia, mici inovațiuni a datorită elu multe biruintie, desăi în Franci'a și Austri'a, s'a criticatu totu atât de sarcasticu precum, unu secolu mai tardiu, s'a criticatu si pusc'a cu acu.

Sub Frederic Wilhelm III, după pacea dela Tilsitt, — perioada cea mai nenorocita pentru Prusi'a — se fundă Universitatea din Berlinu, și se dete o și mai mare îngrijire instructiunei civile și militare, că mijlocul celu mai siguru pentru a recăstiga independenția perdută și marirea patriei.

Dupa tractatulu dela Parisu, la 1815 pe cându toti indemnau pe acestu Suveranu a reconstruī fortereti'a dela Coblenz, elu preferă se instituiasca universitatea dela Bonna, că cea mai sigura sentinelă pe Rhin!

Acăsta preocupatiune constantă de invetiamēntu publicu s'a pastrat, că o sfanta tradițiune, de Suveranii Prusiei.

In dilele noastre, sub Wilhelm I, vedem că punându-se în aplicare maxima atât de prețuită la poporale antice: *Mens sana in corpore sano*, pe lângă desvoltarea intelectuală a poporului, s'a datu o deosebită îngrijire și desvoltarei fizice prin crearea de scoli de gimnastică, de muzica, natatia, scrima, și tiru. Peste 1,000 societati de gimnastică și o au întinsu binefacătoarele loru rezultate asupra intregului Regatu.

Acolo s'a avutu în vedere că desvoltarea intelligentiei prin instructiune, daca nu se face paralelu cu desvoltarea corpului, are dreptu consecintia fatală slabirea puterilor fizice.

Frederic VI, regele Danemarcei, patrunsu celu dintâi de aceste idei, fundă la 1804, la Copenhaga, prima scăola normală de gimnastică, din care esau pentru scăolele civile și militare profesori, căroră li se cerea cu-

noscintie de anatomie, fisiologie și de igienă, spre a putea conduce, în modu salutarui, desvoltarea corpului tinerimei,

O mare importantia se dă în Prusia și musicei vocale — acăsta gimnastică a plumărilor, care totdeodata desvălta simtiul moralu și patrioticu.

Copii, dela vîrsta de 6 ani, mai înainte de a intra în clasa, se formădă în cercu în jurul profesorului, și intónă cântece patriotice, în care s'aude adesea repetendu-se cuvîntul *Vaterland* (patria)!

Exercitiurile de scrima, tiru și natatiune sunt stabilite în modu seriosu prin tōte comunele rurale*).

Astfel că tinerii recruti, venindu deja instruiti încă deacasa, prin regimenter, au prea puçinu de facutu pentru a se perfectiona în tōte exercitiurile, și instructiunea loru militară merge fără repede. Deaceea Prusi'a a pututu reduce terminulu de serviciu la trei ani, și pentru voluntari, la unu anu, fără a se teme de slabirea cărelor.

Legislatorulu, care mai înainte de a fi asiguratu educatiunea și instructiunea poporului, reduce terminulu de serviciu la mai puçinu de patru ani, comite o adeverata crima, căci slabesc constituirea armatei în totu ce pote fi mai fundamentalu, *in cadrele sergentilor*.

Oficerii se potu forma mai lesne; destulu numai că guvernulu se îngrijasca de bun'a directiune a scărelor speciale superiore, și de efective indestulatōre prin aceste scăle. Nu e înse totu astfelu cu gradele de josu, căndu recruti vinu fără nici o instructiune la corpuși, și terminulu de serviciu este în disproportiune cu exigențile instructiunei atât generale cătu și militare.

Reducerea terminului de serviciu în Prusi'a avea dar cuvîntul său de a fi. Ea a avutu o consecintia importantă; aceea de a micsoră distanța dintre lumea civilă și cea militară prin repede intorcere a oménilor la caminele loru, distanța care în celealte state erau cu atât mai mare, cu cătu erau mai mare și numerul anilor de serviciu.

Rescumperarea, cu tōte efectele ei degradatōre, era unu cuvîntu necunoscutu în Prusi'a, pe căndu în celealte state se citea în mari litere deasupr'a unor pravali: „*bureau de remplacement*“, care nu insémna altceva decătu:

„*Ací se vendu ómeni*“!

Prin rușinosa facultate a rescumperarei se perdea simtiul onorei de a purta armele, și apărarea patriei devenia apanagiul acelora cari, traficându, chiaru cu persón'a loru, nu presentau garantii seriouse de disciplina și abnegatiune.

Instructiunea și educatiunea stabilite pe asia solide baze, a asiguratu în Prusi'a calitatea cea mai prețioasă,

*) Si la noi, sunt căti-v'a ani, se instituise, darea la semne prin tōte comunele rurale. Prémiantii se adunau odata pe anu în Bucuresci, pentru marea serbare a Tirului-Nationalu.

Scrim'a se introduce-se prin tōte regimenter. La Iasi se instituise scol'a Prevotilor de arme.

Adi nimicu din tōte acestea nu mai există.

*) Wie du ziehest das Bäumchen, so hast du den Baum.

nu numai in armata, dar inca in toate ramurile activitatiei publice dintr'unu statu.

Acesta mare calitate este *disciplin'a*, care este chiar *chei'a boltiei* educatiunei unui popor.

Intr'adeveru, disciplina insemnăza *invingerea vointiei prin reflecziune*. De aci decurge respectulu legilor, supunerea catre siefi, cu pretiul sacrificiilor celor mai mari, fia si chiar alu vietiei.

Consacrarea acestui adeveru o gasim inca dela poporele antice, care ne-au lasatu exemple stralucite de disciplina, demne de a fi reamintite adi celor cari pretindu, ca disciplina injosesce caracterele. Ei facu o adeverata injurie preceptelor, ce ne au lasatu, ca o scumpa mostenire, barbatii de tali'a lui Socrates si Cicerone.

Socratu, dupa-ce luase parte la resboiul Peloponesiacu, cadiuse victim'a desbinarilor si intrigeloru cari framantau Athen'a, si cari mai tarziu, causara caderea Athenei sub jugulu Spartei. Condemnat la morte, elu fu aruncat in temnitia, unde adesea lu visitau discipolii, si *Criton*, amiculu seu. La indemnul acestuia se easa din temnitia, — ca si gasise destui bani ca se corupa pe temnici, — Socratu respunse: „*Preferu a „muri, decat a calca legile patriei mele!*“! . . .

Cat' ar' fi fostu de salutariu, pentru armata Francesa, daca maresialulu Bazaine, chiar nevinovatu fiindu, ar' fi imitatu acestu exemplu de disciplina si de respectu catre legile tierii lui, remaindu in temnitia la care a fostu condamnat, in locu de a fugi ca se pribegesca prin tieri streine! . . .

Cicerone ne spune, ca „*din continua instructiune „si desvoltare intelectuala si fisica deriva curagiul „prin care omulu, intr'o actiune, nesocoteste ranile si „chiar mortea*“.

Er' *Valeriu Maxim*, intr'una din scierile sale, declară, ca „*scutulu celu mai puternicu alu Imperiului Romanu, a fostu disciplina care domnea in legiuni, „mai multu chiar decat numerulu si efectivulu loru*“.

In timpii nostri, Prusia a fostu singurulu statu, care a stiutu se profite mai bine de asemenea neperitor'e precepte.

Suveranii ei, cari s'a ocupatu mai seriosu de educatiunea si instructiunea poporului, supraveghiesc totu prin chiar ochii loru, au fostu qualificati, cu dreptu cunventu, cu titlu de „cei mai de frunte pedagogi ai poporului loru“, titlu forte gloriosu, candu se gandesc cineva la resultatele obtinute.

Iaca de ce s'a disu ca, in luptele dela 1866 si dela 1870, s'a gasit, fatia in fatia, invetiatorulu Prusian cu invetiatorulu Austriacu si Francesu.

Iaca inca pentru ce Maresialulu de Moltke, dupa resboiul dela 1870, candu i se adresau totu felulu de laude in Parlamentulu Germanu, respundea: „*Multumiti invetiatorilor de prin scolele comunale*“.

Pe candu acesta era in Prusia, starea lucrurilor in Austria, se negligea instructiunea masselor, si, mai mult inca, in Francia.

In locu de a urma pe aceiasi cale cu desvoltarea intelectuala si fisica a poporului, in Francia, se priviu cu indiferentia, ba chiar si cu sarcasme, progresele realizate in Prusia.

Omeni speciali si luminati, ca generalii Forrey si Bourbaki, trimesi la 1861 de imperatulu Napoleonu III, ca se observe manevrele pe Rhin, si se asiste la resbelulu din Schlesvig, raportau ca nu au vediut nimicu care se merite atentiuca si ca armata Prusiana era numai o armata de parada¹⁾! Ei uitau inse a spune, ca nivelulu moralu e forte ridicat in armata Prusiana, si ca, chiar intre soldati, sentimentulu onorei si alu patriotismului este adincu inradacinat²⁾.

Poporulu Francesu, fiindu lipsit de instructiunea si educatiunea ingrijite, chiar din cea mai frageda copilarie, precum amu vediut ca se urmedia la Prusiani, si soldatii Francesi nu au putut intielege disciplina si datoriele militare, asia precum le intielegu soldatii Prusiani.

Dar iaca asupra loru chiar marturisirea generalului *Trochu*: „*Soldatii francesi, — scrie elu, — si mai „vertosu cei noi veniti la corpuri, nu 'si facu o onore „de a executa ordinele superiorilor loru, ci o facu catindu, astfelu ca ceea-ce e mai bine de facutu, e de a „te face ca nu 'i audi....*“³⁾.

Acesta ar mai putea trece in timpi normali si fericiți, dar candu o armata se afla in situatiunea celei din Sedan, atunci carteala nu mai poate merge, si ea a avut de rezultat imposibilitatea in care s'a afflat generalii de a reintocmi trupele, ca printre unu supremu avantu, se pota strabate cerculu de feru care i inconjură. Cum s'ar fi putut face acesta candu, surdi la ordinele siefilor loru, soldatii francesi nu se sfiau de a le aruncă in fatia numele de *tradatori*⁴⁾.

Cate exemple de nedisciplina s'a presentat in tabara dela *Chalons*⁵⁾ din partea noilor veniti la corpuri, carora se potu aplica cuvintele *rudis indigestaque moles....* Si iaca cu ce *glote sgomotose*, ultima sperantia a Franciei, pleca Maresialulu de Mac-Mahon se scape armata asediata in Metz!...

Amu cercat a descrie, Onorabila Adunare, fundimentulu, pe care s'a asediatiu instructiunea poporului germanu, mai avemu ore nevoie a ve spune, ce locu ocupa studiul geografiei in cadrulu acestei instructiuni?

E de insemnat in se, ca acestu studiu a fostu cultivat in gradulu celu mai mare in armata. Nu exista tiéra, si mai virtosu, tiéra din Europa, pe care oficierii Prusiani, si mai cu séma, Marele Statu-majoru, sub lumina directiune a Maresialului Moltke, se nu fia cunoscuta, in cele mai mici amenuntimi.

¹⁾ Vedi Reorganisation du système militaire, par un officier supérieur 2-ème édition 1866. Pages 6 et 7.

²⁾ Vedi opulu lui Trochu: *L'Armée Française* pages 6 et 7.

³⁾ Vedi Trochu: *L'Armée Française* pag. 21.

⁴⁾ Vedi opulu: Guerre de 1870. Bazeilles-Sedan alu generalului Lebrun pag. 153.

⁵⁾ Vedi opulu: Guerre de 1870. Bazeilles-Sedan de generalulu Lebrun page 2.

In resbóiele dela 1866 si 1870, chiar gradele de josu, avéu charte speciale si amenuntite de etapuri, pe cändu in armatele Austriace si Franceze, abia oficerii superiori daca avéu charte generale; astfelu că ei erau mai strainii decât Prusianii in propri'a loru tiéra.

Erá curiosu dea vedea, cum pentru a ascunde ignorantia unei stiintie atât de necesara, atât Austriacii cătu si Francesii, nu facéu decât se strige contra spionilor u Prusiani, pe cändu spionii Prusiani nu erau altu decât perfect'a sciintia geografica a oficerilor Prusiani.

Acésta culpabila ignorantia, de sciintia geografica facea chiar că organe de publicitate, din cele mai importante din Paris, se confunde, precum a făcut-o diarulu *la Patrie*, *Königsgrätz* din *Bohemia* cu *Königstein* din *Saxonia*, si se anuntie bombardarea oraselor, *Dantzig* si *Hamburg*, credindule porturi de mare!

Asemenea diarulu „*Figaro*”, spunea intr'unu lungu articolu, in numerulu seu 248, că generalulu *Staff*, primitu in tóte societatile parisiane, erá acela, care informase asia de bine pe statu majorulu Prusianu despre geograf'a Franciei. Dar sciti cine erá acestu generalu *Staff*? Elu erá chiar marele stat-major Prusianu; căci cuvèntulu *Stab* nemtiescu, se traduce in acela de *Staff* in limb'a engleza, si redactorulu diarului *Figaro*, ne-sciindu limb'a germàna, dar cunoscèndu pe cea engleza, a confundatu institutiunea statului-major (pe nemtiesce *General-Stab*) cu persón'a imaginara a generalului *Staff*,

Intr'asemenea stare de lucruri, resultatulu evenementelor dela 1866 si 1870 nu putea fi indoiosu.

Noi, cari impreuna cu lumea intréga, amu fostu uimiti de aceste evenimente, ni le explicam astadi, forte bine prin faptulu că instructiunea poporului la Prusiani erá multu mai desvoltata, si educatiunea mai ingrigita; deci armat'a loru mai disciplinata, si din tóte aceste puncte de vederi, superióra celorlate.

Aruncându o privire asupra istoriei omenirei, vedemu la tóte epocele si la tóte popórele aceleasi cause producendu tot-déun'a aceleasi efecte.

Daca istoria ar serví de invetiamentu popórelor, Austri'a si Franci'a ar' fi putut evita desastrele dela 1866 si 1870.

Celu puçinu daca noi, din aceste teribile invetiaminte amu scí a trage cuvenitulu folosu!

In Greci'a antica, stimu că *Athen'a* ajunsese la apogeul marirei, pe căta vreme a ingrijitu de educatiunea militara, si sub stéguri, figurau numai cetatienii, ér' nu strainii si sclavii. Din momentulu ince ce luptele intestine, (cum am dice la noi *luptele de partidu*) au fragmentat societatea Atheniana, si demoralisat pàna si chiar armat'a, supremati'a a trecutu dela Athena la Sparta, care sub admirabil'a organisare a lui *Lycurg*, a devenit stapană pe Helad'a. Asemenea *Spartiatii*, degenerându sub destrabalat'a administrare a lui *Leontiades*, sunt invinsi de *Thebani*, a căroru educatiune militara fusese atât de bine ingrigita, sub *Pelopidas* si *Epaminondas*.

Exemple de acésta natura gasim si la Romani. Ei au fostu stapanii lumei pe căta vreme numai ceta-

tienii avéu onóre dea purta armele si de a constituí legiunile romane.

Instructiunea legiunilor erá pe atunci forte bine ingrijita. Fia-care legiune avea mai multi *doctores armorum*, cari drigéu instructiunea militara; ér' deosebitu mai erau si profesori de scrima, pe care Romanii i numiau *Lanistae*.

Disciplin'a, precum am aratat u erá in tóta vigórea ei, si generalii Romani, nu se multiumau a supraveghia instructiunea legionarilor, ci luau insi-si parte la acele exercitii.

Pliniu, ne-a lasatu scrieri, in care gasimur urmatorele frumóse cuvinte adresate lui Trajan: „*Ti-ai atrasu admiratiunea soldatilor tei; căci impreuna cu tine, au invetiatu a indura fomea si setea; tu erai soldatul celu mai neobositu in campulu lui Marte; pe tine toti te recunosteu de celu mai ageru, si mai indemanaticu in lupta*“.

Se nu ne miramu dar, daca *Trajan* a stiutu se asigure biruinti'a in partea legiunilor sale, pentru cea mai mare gloria a Romei.

Indata inse ce s'a slabitu disciplin'a in legiunile romane, prin introducerea *auxiliarilor si a mercenariilor*, ambitiunile fără frèu, au produs pe *pretoriani*, cari la rîndulu lor, au mersu pàna a pune imperiulu la mezat !

Rom'a a cadiutu atunci sub loviturile popórelor germane. Si acestu evenimentu, totu atât de uimitoru că acelea dela 1866 si 1870, nîlu explica *Tacit* prin cuvintele:

„*Plusque ibi bonai mores valent quam alibi bonae leges!*¹⁾ séu cum amu dice: *Mai bine moravuri bune, decât legi bune nerespectate si reu aplicate...*

N'avémur dar dreptate, Onorabila Adunare, căndu dicému că la tóte popórele si in tóte timpurile, aceleasi cause au produs aceleasi efecte?

Acestu adeveru ne explica si succesulu Prusianilor asupra Francesilor la 1870 :

Ómeni neinstruiti si fără educatiune militara nu puteau invinge pe aceia cari, din cea mai frageda vîrsta, primisera o educatiune si o instructiune atât de ingrijita, si cari numerau, in rîndurile lor, profesori ai universitatilor germane si suma de studenti, dintre cari 1500 numai dela universitatea din Berlin !

Si acesti ómeni, cari in rarele momente de repausu, citéu pe Schiller si Goethe, dintre cari, unulu descrie batalia dela Gravelotte in limb'a *Sanskrita*, au datu constanta dovedi că, cu cătu cineva este mai cultu, cu atât stie mai bine aprecia si observă disciplin'a.

Onorabila Adunare!

Din căte avuseiu onórea a ve spune, resulta pentru noi, unu mare invetiamentu; acela că prin scóla se pote numai desvolta si intarí institutiunea militara, care e menita a păstra independent'a tierei, obtinuta cu sângelul celu mai preciosu alu poporului nostru.

¹⁾ Vedi opulu seu de Germani'a Capitolulu XIX.

Acésta au resimtit'o batrânnii nostri, când au creatu, *Societatea pentru invetiatur'a poporului*. Dar e tristu de a ve spune ca, precum Atheneulu, fundat acumu 20 ani, se afla inca intr'acestu localu, — care nu e tocmai demnu de acésta frumósa si multu folositóre institutiune — asemenea si *Societatea pentru invetiatur'a poporului*, menita a da invetiatori buni prin scóele rurale, avea mai multi membrii in trecutu, si sectiunile sale de prin judetie erau mai multe

Cum asiu putea dar termina mai bine acésta conferintia, decât rugându-ve se ve uniti cu mine, că se uramu impreuna tierei nóstre cea mai intinsa propagare a instructiunei si a educatiunei in poporu, bazate, dupa vechile datini, pe biserică si scóla?

Astfelu cuvintele *inventiamentu obligatoriu* inscrise in Constitutie se incetedie de a mai fi o fictiune. Atunci si viitorulu institutiunei nóstre militare va fi asigurat, si pe aceste trei baze solide; *biserica, scóla si armata, România se va putea ridicá la inaltimea aspirațiunilor nóstre*!*)

Unele documente din 1849.

Daca anii anteriori anului 1848 au fostu in marele principatu alu Transilvaniei saraci de evenimente cu valóre istorica, cu atâtua mai numeróse si mai frapante au urmatu dupa aceea nu numai in decursulu resboiu civilu, ci cu sarituri de căte doi trei ani aprope neincetatu pâna in dilele nótore. Din actele si chronicele acelui timpuri demne de a fi conservate că materialu istoricu instructivu, s'au publicatu in limbi diverse multe colectiuni, mai multe inse totu mai stau ascunse prin scrinii si dulapuri; altele care au apucatu se védia lumin'a că pe apucate, in sgomotulu armelor, au devinutu atâtua de rare, că si cum de atunci nu aru fi trecutu 30—40 de ani, ci trei sau patru sute de ani. Mai multe mií se afla risipite prin sute de foi periodice asia, incâtua aceluia care ar voi se le folosésca in dilele nóstre, ar avea se le caute cătiv'a ani, că si cum ar plecă cinev'a la vénatul intr'o padure désa, prin urmare multe din acela, de si publicate odata, se potu astadi considerá că perduite. Acea sórte o avura si o suma de documente relative de a dreptulu la istoria suferintelor, sau mai exactu la tragedi'a natiunei nóstre, ale cărei episóde si pericope inca totu nu s'au terminat.

Cându a fostu vorb'a mai anteiu inainte de acésta cu 27 de ani in adunarea generala dela Brasovu despre infiintarea Sectiunilor scientifice in sinulu Asociatiunei transilvane, incâtua pentru sectiunea istorica in spe, s'a presupusu din capulu locului, că cea de anteia lucrare a sa pre cătiv'a ani va fi culegere si pe unde se va simti necesitatea, commentare de documente istorice relative la istoria natiunei si a patriei nóstre, fara care nici că se poate cugetá o istoria adeverata si bine scrisa.

*) Reprodusa dupa unu exemplariu, pe care ilustrulu domnului generalu, I. E. Florescu a binevoit u a ni'ludona. Red.

Dupa incercari facute in 1863—1867—1878—9—80 sectiuni nicidecum nu s'au potutu formá. Causele acelei neputintie sunt cunoscute la mai multi, inse nu de toti escusate. Fatia cu acea neputintia a fostu remasu, că organulu Asociatiunei transilvane se'si deschida colónele sale si pentru documente si studii istorice. Acésta a mersu asia vreo diece ani, fără inse că istoricii de profesiune se afle cu cale a se folosi de fóia Asociatiunei, din cauza cum se pare, că n'au voit u se'si respandésca colectiunile si studiile loru in mai multi Nri si mai multe cursuri. Asia a remasu, că aprope numai redactorulu se'i ocupe colónele cu materialu din colectiunea. Vede si elu bine, că prea se inparte materialulu, dara in neputintia de a face mai bine, s'a consolatu cu sententi'a cunoscuta: *Ars longa, vita brevis*. Din causele indigitate acilea elu se vede necesitat u a reincepe publicarea de documente totu că inainte cu 10 si cu 20 de ani, éra astadata cu atâtua mai vîrtosu, că cele mai multe din căte se voru publicá, voru fi pôte indispensabile la intilegerea multoru pàrti din istori'a mai noua a patriei, care tocmai se afla sub tipariu.

Epistolia archipastorésca*).

Nr. 200/1849.

Prea cinstitoru DD. Protopopi, cinstitoru preoti, iubitiloru mei in Christosu frati si impreuna slugitori! Iubirea ce hrancesc sufletulu meu cătra voi toti, si ingrigirea din aceea purcedietore, me indémna a'mi deschide graiulu meu cătra voi la timpu potrivitu, pre care'lui aflu acum.

Éta iubitiloru rót'a timpului cea nepregetatore se intórce, si éta anulu acesta 'si plinesce cursulu seu. Prea multi, fôrte prea multi din fratii nostrii si fiíi mei sufletesci nu'i mai potu salutá, că rót'a timpului si curgerei anului acestuia, apucându'i, cuprindendu'i, iau sfarimatu. Deci cătra voi, cari tóte le-atи petrecutu, prin tóte ati trecutu si ati remasu, in préjm'a nascerei mantuitorului nostru, anulu nou, si a botezului lui Isusu Christosu, acestoru dile mari si mantuitore, indreptu cuventulu meu. Darulu Domnului nostru Isusu Christosu si dragostea lui Ddieu Tatalu se fia cu voi cu toti. Nascerea d-lui nostru Isusu Christosu, se resara in inimile vóstre lumin'a cunoscintiei adeverului, se ve mânge si se ve vindece tóte ranele timpului trecutu, trupesci si sufletesci. Anulu nou se ve prefaca partasi tuturor bunatatiloru unui viitoru mai bunu si statornicu. Botezulu d-nului nostru Isusu Christosu se stropesca in

*) Documente archipastoresci, care se reproduc acilea, s'au publicatu mai intâiu in „Fóia pentru minte inima si literatura“ Nr. 12 din 19 Decembrie 1849, adeca din epoc'a, pre cându in urmarea incetarei resboiu civilu poporu si cleruri incepusera a resufla mai usioru, aveau inse dupa atâtua sângue versatu si averi nimicite, mare trebuintia de consolare spirituala si de incuragiare Red. „Transilvani'a“.

inimile vóstre róu'a darului duchului sfantu, spre intarirea în tóte intreprinderile bune, Aminu.

Sibiu, in 6 Decembre 1849. Alu fratiilor vóstre de totu binele voitoriu archiereu, Andreiu Siagun'a m. p.

Domnii protopopi si cinstiti preoti sunt indatorati:

I. A cetí in biserica urmatoriulu meu cuventu de trei ori, adeca a dou'a di de Craciunu, in diu'a de anulu nou, Dumineca dupa botezulu Domnului. — II. In diu'a antaiu de craciunu, dupa slujb'a ddieésca sè se faca multiamita lui Ddieu pentru invingerea armelor imperatului asupra protivniciloru, pentru sugrumarea resmiriei si restatornicirea pàcii. — III. Era a treia di de craciunu sè se faca parastasu in tóte bisericile pentru sufletele ostasiloru imperatesci, si ale tuturoru fratiloru si suroriloru nóstre in acestu resboiu cadiuti, càntându-se in Eceniile prescrise: Pentru sufletele robiloru lui Ddieu ostasi imparatesci si tuturoru fratiloru, prunciloru si suroriloru nóstre, in resboiu cadiuti.

Nr. 201/1849.

Multu iubit'a mea turma in Christosu!

Bunatatile inimiloru vóstre, iubirea vóstra cea invapaiata, care totudéuna ati aratatu si aratati cátرا mine, cá cáttra archipastoriulu vostru, si care de a pururea si au fostu spre cea mai mare mangaiere si bucurie, pentru-cá dintr'insa purcede ascultarea, cu care cá nisce fii credinciosi deapururea ati primitu inveniaturile mele indrepitate spre folosulu vostru, si le-ati implinitu far' de nici o improativire, me silescu pre mine, cá la serbatorile nascerei dlui nostru Isusu Christosu, anului nou si botezului unuia nașcutu fiului lui Ddieu se ve intimpinu cu dragostea mea archipastorésca. Dupa aceea si dorulu inimei mele, de a ve putea ori cum màngaia m'au indemnăt pre mine, cá se ve scriu vóue acum, pentrucá asia au adusu cu sine neaparat'a lipsa a natiunei nóstre intregi, si datorint'a mea cáttra inaltiatulu imperatu, cá nici in luminat'a serbatore a sfinteloru pasci se nu pociu fi cu voi si intre voi, pe carii intr'atata ve iubescu, si se nu ve pociu impartí in persóna binecuvantarea mea archipastorésca. Deci neputendu eu trece vederea prilejulu acest'a, ve imbratiosiedu si ve intimpinu prin scriosrea acést'a a mea, carea se ve fia celu mai virtosu semnu alu adveratei iubiri si ingrigiri, ce are pentru voi archiereulu vostru, celu ce bucurosu 'si pune sufletulu seu pentru turm'a s'a cea iubita.

Iubitii mei fii! Eu care me aflamu in Moravia la Olmütz, unde locuiá atunci si unsulu Domnului, tinerulu nostru imperatu, am fostu departatul de voi cu sute de mile; dar credeti iubitiloru! cá numai cu trupulu amu fostu departatul dela voi, éra cu sufletulu nici intr'unu chipu nu m'amu despartitul de voi; si càtu au datu Ddieu, cá se potu veni in mijloculu vostru, nu amu pregetatu nimicu, ci m'amu grabitu a me intórce la voi, pentru aceea éta iubit'a mea in Christosu turma! Archiereulu vostru este cu voi si intre voi, si inchinanduvi-se vóie tuturora ve dice cu alu seu glasu parintescu: Christosu se nasce slaviti'l'u; Christos din ceriuri intimpinati'l'u;

Christosu pe pamantu inaltiative; canticati domnului totu pamantulu, si cu veselie laudati'l'u popóreloru cá s'au prémaritul. Acum binecuvintati pe d-nulu tóte slugile domnului, in curtile casei Ddieului nostru! Ridicati ochii vostri la ceriu, caci de acolo vine ajutoriulu, si dicet: Dumnedieule, spriginitoriulu nostru esci tu, si mil'a tanáva intimpiná".

Sciu, imi e prea bine cunoscutu, iubitiloru intristaciunea vóstra, pentru-cá aceea e si a mea; sciu machnirea vóstra, pentru-cá aceea e si a mea, sciu necasurile vóstre, pentru-cá acele sunt si a ale mele, sciu ostenelele vóstre, caci acele sunt si ale mele, sciu pagubele vóstre, caci acele sunt si ale mele, pricetu pricin'a paraneloru vóstre de lacrimi care nu vréu se incetedie, o cunoscu prea bine, caci pentru aceea curgu si ale mele. Le sciu tóte acestea; inse fia numele Domnului binecuvantatu de acum si pàna in vécu. La olalta ne vajeramu, la olalta si unulu pe altulu se ne mangaiemu, incredintiandu-ne cá nu ne va lasá Ddieu. Nu ne va lasá! éta eu ve spuiu cá nu ne va lasá! Mangaiative, ve dicu mangaiative, pentru că fericitu e barbatulu, care n'au umblatu in calea pecatosiloru! fericitu e crestinulu, care au alesu a fi lapadatu in cas'a Ddieului seu mai virtosu, decâtul a locuí in locasuirile pecatosiloru. Dumnedie daru si marire va da. Domnulu nu va face lipsiti de bunatati pre cei ce umbla intru nereutate. Noi amu umblatu pe calea, care ne-au poruncit unsulu Domnului, imperatulu nostru, si cu nespuse jertfe ne-amu tñinut de cas'a lui cea stralucita, Dumnedie dar nu ne va lasá.

Iubitiloru mei! Inca in 25-lea Ianuariu 1849 dupa calendariulu nostru, am fostu norocosu a fi primitu la Maiestatea Sa, inaltiatulu nostru imperatu *Franciscu Iosifu*. Cu prilegiulu acest'a eu amu spusu inaltiatului imperatu tóta starea némului nostru, descoperindu'i mai antaiu credinti'a cea neclatita, care o avemu cáttra densulu. S'au spusu, cá nati'a nóstra cea romana e nati'a aceea, care inca la inceputulu turburariloru in adunarea dela Blasiu au juratu, cá va fi credinciosa imperatului seu, si că acést'a o au aratatu si prin fapta. I-amu spusu, cá nati'a nóstra pentru credinti'a acést'a care o au pastrat asia strajnicu, neintinata, a trebuitu se aduca mari, prea mari jertfe, fiindu-cá pentru credinti'a sa au trebuitu se vada multe sate de ale sale date flacarei focului, si mai multe mií dintre ai sei parte preoti, parte mireni aruncati prada mortii. I-amu spusu mai incolo, cá ea este nati'a aceea, care acum doi ani au datu 5000, ér' acumu unu anu 4000 de catane. Mai incolo iam spus, cá nati'a nóstra are döue regimete de granitieri in Ardélu, carii cá nisce credinciosi si viteji, ce sunt, se lupta neincetatu pentru tronulu impieratescu, si că unii dintre credinciosii acestia granitieri pentru credinti'a lor pentru imperatulu si pentru iubirea lor, care o au aratatu cáttra natiile cele credinciouse imperatului, nevrendu pe porunc'a rebeliloru a se bate cu ele, au fostu prinsi la rebeli spre cea mai mare durere si machnire a natiei si cumca tocma granitierii nostrii au fostu aceia, cari inca in lun'a lui Iulie 1848 au pornit cu barbatie la lupta asupra rebeliloru. Mai pre urma amu spusu inal-

tiatului nostru imperatu, că nati'a nostra este aceea, care din credint'a, care o are cătra densulu, n'au vrutu se dea catane pe partea rebeliloru, ci cu perderea mai multor'a dintre ai sei, s'au impotrivitu dicèndu: că pentru imperatulu toti voru merge, micu si mare, éra pe partea rebeliloru nice unulu. Dupa tóte acestea aducèndu inaintea fetiei inaltiatului imperatu sarcinile cele grele, si necasurile cele amare, care le amu purtat, l'amu rugatu in numele vostru alu tuturoru, că se ne faca si pe noi romanii asemenea cu celealte natii, si precum purtam greutatile, asia se gustam si bunatatile.

Si éta iubitiloru mei fii! éra potu dice, mangaiative! pentru-că prébunulu nostru imperatu *Franciscu Iosifu* s'au indurat a'mi respunde, că descoperirea, care eu amu facutu despre credint'a romaniloru cătra densulu, o primesce cu desfatare, si bucurie, că 'lu dore inim'a pentru primejdiile, care au trebuitu se sufere romanii, că si ei voru fi intru tóte asemenea, si tocma asia cu celealte popóra din imperatie.

Apoi amu mai fostu de vre-o trei ori si cu deputatii nostrii la imperatulu, si totudéun'a ne-au fagaduitu bune pentru noi. Asia dara nu trebue se ne desnadajduim, pentru-că Ddieu griesce de toti.

Ve dicu mai incolo, se ve mangaiati, pentru-că ne au datu Ddieu unu imperatu milostivu, inaltu, care din iubirea, care o are cătra popórale sale, au datu in 4 Martie 1849 o constitutie, prin care face tóte popórele asemenea. Prin constituti'a acést'a s'au indurat a asiedia Majestatea Sa intre altele, că 1. Uniunea tierei Ardélului cu cea a Ungariei sè se desfaca; 2. că fia-care natie are drepturi asemenea de a'si pastra, si a'si cultiva nationalitatea. 3. Asisderea tóte religiile au drepturi asemenea. 4. Formarea cea inlauntru a Ardélului se va statornicí prin unu nou statutu in conglasuire cu constituti'a imperiala dupa temeiulu deplinei neatarnari de tiér'a ungurésca si alu asemenea indreptatiri a tuturoru natiiiloru din tiéra. 5. Cá sè se faca si pentru averile granitieriloru legi deosebite, si cá se li se deie si loru usiorintiele si bunatatile acelea, care se voru dá si celoralte clase de locitoru in tiéra. 6. Ori-ce slugire si slujba urbariala sau iobagésca s'au stersu. 7. Toti, carii au cerutele invetiaturi, au dreptu la ori-ce slujba. Asia iubitiloru mei, asia si nu altmintrelea stau astadi lucrurile patriei nostre, si ale popóraloru dintrens'a; nu trebue deci se ve dati prada intristarii, ci intaritive cu inim'a si bucuràndu-ve se multiamiti lui Ddieu, că asia stralucit u'ati potutu aratá credint'a cătra imperatulu nostru celu bunu.

Se ve bucurati, că ati pututu aduce asia multe si maretie jertfe pentru apararea si susținerea tronului imperatescu. Adeveratu, că jertfele nostre nu se vestescu cu trimbiti'a resunatóre in tóte pàrtile, ba din potriva sunt multe, care nici că se ivescu la lumina, inse cu tóte acestea partea cea mai mare dintre ele e cunoscuta la inaltiatulu imperatu si la inalt'a lui marita casa, nu trebue dar se ne desnadajduim.

Se ve bucurati, că ati pututu aratá iubirea vóstra cătra ostirile cele credinciose imperatesci, si le ati pri-

mitu in vremea cea primejdiósa cu bratiele deschise, in mijlocul vostru, in locasiurile vóstre, si aparându-le si viéti'a candu erau prigonite de vrajmasi, voru povestí ostirile acestea totu-deauna simtirile vóstre cele omenesci, si totu-déuna ve voru laudá.

Se ve bucurati, că ati avutu prilegiu a ve infrati cu tóte natile credinciose imperatului nostru, pe a catora dragoste puteti avea cu dreptate nadejde, pentru-că unele dintrensele 'si voru aduce aminte, că pentru-că n'au vrutu fratii nostrii din regimentulu alu doilea de granitía a se oscí asupra loru, au patimitu multe góne dela rebeli.

Se ve bucurati, că mai multu nu va parasi romanulu nati'a si legea sa, nici 'i va mai fi rusine de densa, precum cu durere trebue se marturisim, că s'au intemplatu in vécurile trecute; astadi e fia-care romanu falosu si trufasiu cu nati'a sa, că este medulariu natiei credinciose monarchului seu, si că este medulariu natiei bine placute celoralte natii, cu care traimus sub binecuvantatulu sceptru alu inaltiatului nostru imperatu.

Inca odata ve dicu: se ve bucurati, pentru-că pe vechime va remânea nestersu in istori'a tierii si a natiei nostre credint'a nostra, cea nepatata cătra imperatu, si ministeriulu seu, si viteji'a multoru barbati si femei din nati'a nostra.

Deci se nu ve desnadajduiti pentru omorurile, arderile, jafurile si tóte relele, căte ne-au facutu nòue vrajmasiulu, pentru-că tocma ele voru nasce vétr'a fericirei a totu némului nostru; paziti numai intiepciuinea, si virtutea, si ve straduiti a ve imfrumussetia tóte faptele vóstre cu acestea, si 'mi credeti, că Ddieu si imperatulu nu ne va lasa.

Dóra nu sciti, că sunt poftitu dela Escelent'i'a Sa adâncu cinstitulu nostru gubernatoru, Domnulu br. de Wohlgemuth, că se facu aratare despre veduvele si orfanii romaniloru, carii in vremea rezmiritiei cinstitu au cadiutu pentru imperatulu, si despre cei ce schilavi si neputinciosi au remasu dupa resboiulu acesta, că pentru ei se se pôta mijlocí o ingrigire din vistieri'a statului, unu semnu mare si mangaioriu alu milei parintesci a Escentiei sale domnului gubernatoru.

Dara iubitiloru mei! că se ve folositi de bunatatile, de care v'au facutu pre voi partasi inaltiatulu nostru imperatu, este de neaparata lipsa, că se fiti in tóte lucrurile vóstre intiepti, ascultatori si muncitori. Astfelui de portare veti aratá atunci, candu ve veti ferí de peccate si de ori-ce slabiciuni; candu veti fugí de patima, si ve veti purta dupa legile lui Ddieu, si ale imperatului nostru, ascultându totu deodata si pe inainte statutorii vostrii, cari nemijocitu priveghiaza pentru binele obșcescu alu poporului. Iubitiloru! Totu crestinulu e datoriu a fi cu paza cătra tropariulu craciunului, in care canticamu: Nascerea ta Christóse Dumnedieulu nostru, resarit-au lumei lumin'a cunoscintiei.

Cu adeveratu nascerea măntuitorului nostru au resarit lumii lumin'a cunoscintiei, pentru-că dnulu nostru

Isusu Christosu au intrecutu pre toti invetiatorii lumii cu invetiaturile sale cele folositore pentru totu némulu omenescu, si adeca, si pre cei carii au traitu inaintea nascerii lui, dar si pe aceia, carii au traitu dupa nascerea lui.

Màntuiorii nostri Isusu Christosu au invetiatu pe unul adeveratulu Ddieu, facatoriu ceriului si alu pamentului, vediutelor tuturoru, si nevediutelor, carele este in trei fecie: Tatalu, Fiulu si Duchulu sfantu. Elu a invetiatu iubirea cea cätra sine, si iubirea cätra deaproapele, tälciindu totu deodata iubirea acesta cätra deaproapele cu pild'a cea frumósa a caletoriului din Ierusalimu la Ierichon, care cadiuse in mânile tälhariloru, carii desbracändu-lu pre elu si ranindulu s'au dusu, lăsandulu abia viu. Si s'au imtemplatu, de au trecutu unu preotu si unu levitu pre aceea cale, fära se fia avutu mila de elu. Era unu Samarinénu mergëndu pe aceea cale si vediendu'l i s'au facutu mila de elu, si apropiindu-se au legatu ranele lui, turnându untu de lemn, si vinu, si puindulu pe dobitoculu seu, l'au dusu la o casa de óspeti si au purtatu grije de elu. Inca au invetiatu domnulu nostru Isusu Christosu, că totu poporulu se fia credinciosu cätra imperatulu seu si cätra mai marii sei. Acëst'a lamuritu au aratatu fiulu lui Ddieu la intemplarea aceea, cändu fariseii l'au poftit, că se le spuna, ce i se pare, cadesa a se da dajde cesariului, au nu? Era Isusu intielegëndu viclesiugulu loru au disu: Ce me ispititi fatiarniciloru, aratati'mi banulu celu de dajde; era ei au adusu lui unu banu, si elu au graitulor: dati inapoi dara cele ce sunt ale cesariului, si cele ce sunt ale lui Ddieu lui Ddieu.

Din aceste puçine cuvinte, apriatu se vede, că dreptu cänta biseric'a, cumca nascerea domnului nostru Isusu Christosu au resarit u lumii lumin'a cunoscintiei, cäci invetiaturile lui asia sunt de luminate, că lumin'a lumii, dändu acelea omului povatiuire si indreptare in töte imprejurările vietii omenesti.

Pentru aceea iubit'a mea turma! se cuvinte vóue tuturora, carii intru Christosu v'ati înbracatu, adeca carii ati primitu invetiaturile lui, si prin aceea v'au resarit u lumin'a cunoscintiei datorintelor vóstre, că se traitu dupa lumin'a acesta, că insasi viéti'a vóstra se dovedesca, că v'au resarit u lumin'a cunoscintiei prin Nascerea Domnului Nostru Isusu Christosu; primesce iubita mea in Christosu turma! invetiatur'a acëst'a, care ti-o trimitu dupa invetiaturile unuia nascutu fiului lui Dumnedieu, primesce dicu, si o hrancese in mintea si inima ta, si'ti intocmesce dupa ea faptele tale.

V'amu datu si in anulu trecutu multe invetiaturi, si intre altele v'amu supusu, că iobagi'a se va sterge. Si éta iubitilor meu! că asia s'au imtemplatu; despre adeverulu acest'a v'au convinsu pre voi si Escelent'i'a Sa domnulu nostru gubernatoru br. de Wohlgemuth inca sub 27 Novembre anulu curgatoriu, dicendu-ve in scrisu, că robot'a iobagi'a este stérsa pentru toti vecii, si tieranii se nu aiba nici o frica sau temere, că ar' cugeta cinev'a

a introduce érasi iobagiea. Sciu că s'au bucuratu ini-mile vóstre, intielegendu acëst'a dela trimisulu inaltatului nostru imperatu. Aici trebuie se ve facu bagatorii de sama si la sfatulu celu mare si folositoriu pentru voi toti, care au purcesu din parintésca inima a susu laudatei Escelentiei Sale totu in aceeasi proclamatiune, unde adeca ve sfatuesce, că de óre-ce nelucrarea, adeca lenevirea este celu mai mare dujmanu alu tieranului, se fiti muncitori, si timpulu celu de prisosu pentru economi'a vóstra, se'lu intrebuintati la aceea, că se cästigati unu banisoru pentru voi si prunci vostri, neavendu nici o frica, că pentru-cä de veti lucră pentru bani, se va introduce érasi iobagi'a.

Vedeti iubitilor! cum se ingrijesce imperatulu, si vitezulu ocärmuiorii alu tierei nóstre pentru voi, si pentru folosulu vostru. Aratati dara in fapta, că prilumin'a cunoscintiei, care v'au resarit u nascerea Domnului nostru Isusu Christosu pricepeti folosulu acestui sfatu parintescu, si'lu impliniti in töte dilele vietiei vóstre spre cinstea vóstra, si spre bîtele vostru. Credeti'mi Iubitilor! că starea vóstra multu atärna pre viitoriu dela insasi portarea vóstra, pentru-cä numai portarea buna si mintea sanetósa potu norocí pe omu, si a'lu aduce la o stare fericita. Dela portarea cea buna atärna si aceea, că precum acuma v'ati mäntuitu de iobagia, asia ve veti bucurá inca si de alte usiurari, daca ve veti arata vrednici de acelea. Deci aratative cu blandetie si cu ascultare cätra mai marii vostrii, si atunci Ddieu si imperatulu va fi cu voi.

In sfârsitu ve trimitu binecuvantarea mea archipastorésca poftindu-ve tuturora, că sfintele serbatori ale nascerii si ale botezului Domnului nostru Isusu Christosu, precum si ale anului nou in pace, in sanetate si in töta indestularea, si spre mäntuirea sufletelor vóstre la mai multi ani se le serbatu si se le petreceti, si ve rogu că unu tata pe fiii sei, că se nu uitati stradani'a mea, care diu'a si nöptea o amu pentru voi, ci se o resplatiti cu ascultarea invetiaturilor mele, se fiti cu fric'a lui Ddieu, cu creditia, cätra imperatulu, cu dragoste cätra deaproapele vostru, ori de ce nému sau limba va fi acela, si mai pre urma se'mi indulciti rugaciunea mea, cu care me rogu: că Tatalu nostru, carele este in ceriuri, se pazasca sfintele sale locasieri, si töte cetatile, orasiele si satele de ciuma, de fómete, de focu, de sabie, de venirea asupra nöstra a altoru némuri, si se ne izbavésca de resboiulu celu dintre noi si că milostivu bunu si bländu se fia bunulu si iubitoriu de ómeni Ddieul nostru, care se ne mäntuie de totu reulu si se ne mi luésca. Aminu.

Sibiui, in 6 Decembre 1849.

Alu vostru de voi grijitoriu archiereu

Andreiu Siagun'a m. p.

(Urmédia).

La organisarea internă a scărilelor de fete.

Petrunsu fiindu de convingerea, că ori si ce părere, care tinde la imbuinatirea vre-unei institutiuni românesci va fi bine primita de opinia publica românescă; er' de alta parte sciindu, că numai prin o schimbare reciproca de idei este posibila o înaintare, mi-am luat voia a depune pe hârtia unele gândiri referitoare la organisarea internă a scărilelor de fete.

Chiaru si din motivulu fiind-ca astadi este o miscare forte via in sinulu natiunei române in directiunea cultivarei femeii române, conformu dorintelor si aspiratiunilor poporului nostru, precum si de aceea, fiind că eu me aflu tocmai in curențul acesta, amu credutu de cuviintia se emitu unele pareri modeste, cari dora aru puté si ele cătu de puçinu se contribue a pune o baza solida crescerii femeii române.

Parerile, pe cari me voiu nesuí a-le desvoltă aci, nu sunt de unu interesu localu numai, ci de unu interesu mai multu generalu, si ele fiindu de natura principala, sunt chiemate se aduca folosu nu numai scărileloru nôstre de fete de aici, ci tuturor scărileloru de categori'a acésta, ba asiu puté dice, că chiaru tuturor scărileloru de ori-si ce categoria.

Ca sè ne putem apropiá de rezolvirea cestiunii date, va fi bine pentru unu momentu sè ne inprospetam in memoria, scopulu la care voim se ducem pre femeia româna prin disele institute. Scopulu nu este altul, decât a dâ femeii române o cultura generala, pentru a-si puté indeplini cu conscientiositate chiemarea pentru carea este destinata, amesurat cerintelor si aspiratiunilor poporului român. Femeia trebue deci pregatita astfelu, incât se-si implineșca vocatiunea in familia si societate.

Mare si sublima este acésta vocatiune, cu multu mai mare decât o credu aceia, cari vréu se smulga femeia din locul ei destinat si sè o arunce in valurile lumei. Între tóte notele, cari constituiesc notiunea „vocatiunea femeii“, mi-asu permite cu asta ocasiune sè relevez singuru un'a, carea specialu pentru noi români trebue se fie unu idolu, la care sè ne adunamu si se-i aducem jertfa cu totii; acésta este: conservarea si consolidarea simtiemantului nationalu românescu.

Ce e dreptu, nu putem sè ne facem acusa, că nu ne-amu fi purtat si că nu ne purtam si acuma cu vrednicia, in punctulu acesta, dar de alta parte éra nu trebue se perdem din vedere nice aceea, că multe din familiile nobile ale Transilvaniei s'au nutritu odinióra cu lapte românescu. Daca acestea ar fi avutu femei române, cu inima românescă, sumu siguru, că ori-si ce desnationalisare erá imposibila, de óre-ce inpotenta se arata ori-si ce miscare, de a strabate in sinulu unei familii fatia cu spiritulu puternicu alu femeii. Acestea pazescu intocmai că focul „Vestalinelor“ sè nu se stinga de pre caminulu familiaru, focul adeveratei iubiri si legaturi familiari; er' strainismulu nu pote ave aici intrare.

Sè fi fostu asia, dar durere că n'a fost, si de aci cau'sa, că nu avemu aristocratia*.)

Dar nu trebue sè mergemu atât de departe, ci sè ne marginim la timpulu presentu si se observamu, sau mai bine disu, sè fîmu observatu acésta. cu ochi de Argus in societatea nostra mai intelligenta.

Totu, bine scim, cum ni se presenta o familia românescă de pre la Oradea-mare si alt'a de pre la Sibiul, cătu simtiemantul nationalu aflai acolo si aflai aici.

Daca erá vorba se incepi o conversatia cu o damicela de pre acolo, atunci trebuiai sè o dai pre ungrésca, er' aici pre la noi sè o dai cu nemtiésc'a, că se fii priceputu**), daca doriai sè te indulcesci la audiu unor sunete de musica instrumentală sau vocala, éra totu numai ungurésca séu nemtiéscă. Se vorbesci ceva de literatura, totu pe cód'a aceea, ba unele mergeau atât de departe, incât îsi urau limb'a, natiunea si obiceiurile nationali, er' altele in cari fort'a straina n'a pututu se stanga de totu simtiemantul nationalu, sè scusau cu aceea, că nu sciu, neavându-o ciascuna se invetie, o scusa celu puçinu de suferit.

Betrânnii nostri mai priceputi vediendu acésta, s'au cugetat asupra pericolului si resultatulu acestor cugetari este curențul amintit. Daca ne place sè constatam acésta, daca ne place sè credem că motivulu pentru care s'a inceputu miscarea acésta a fostu cultur'a nationala, atunci sè ne placa a si cercá pre tóte caile posibile realizarea acestei intentiuni. Sè nu credem, că amu facutu destulu prin aceea, că alegem nesce persoane didactice, ci sè ne straduim a conforma planulu de invetiamant conformu vointiei nôstre.

Mi se va respunde, nu se pote, fiindu-că noi suntem siliti a ne ținé de planulu ministerialu, sau cine mai scie, de alu carei auctoritatii scolare. Voiu respunde, nu se pote, incât privesce planulu ministerialu, d. es. din celealte obiecte de invetiamant, dar se pote incât privesce limb'a si literatur'a romana, nefindu-i acesteia legate mânile prin susununitul planu. Mie mi se paru planurile pe care le facem: cu ordinea sintactica, gramică, stilistica, literatura nu prea coresponditoru pentru ajungerea scopului. Nu chiaru si din acel motivu, fiindu-că le vedu asia separate unele de altele. Eu marturisescu sinceru, că nu pré sperez multu dela unu astfelu de planu si mai cu séma atunci nu, cându invetiatoriulu nu va scí se-lu netediesca incâtva prin metod'a

*) Adeca aristocrati'a feudală? Remâne deocamdata intrebare deschisa, daca ar fi fost mai bine de poporulu romanu că se aiba aristocratia feudală că romana, sau că tocmai aceea ar fi causat perirea natiunei romane. Feudalismulu a fostu si pentru alte popoare europene unu adeveratul blastem. Elveția, Grecia, Serbia, Bulgaria s. a. s'au susținut si respective emancipat prin comerciu, industria, apoi scole si arme.

Red.

**) Si acum se mai pote observa cîte odata aceea datina urita.

lui. Fostulu directoru alu scólei civile de fete a publicatu in program'a anului trecutu scolaru, unu tractat referitoru la „Limb'a romana in scóele de fete“ purcésa dóra chiaru din indemnulu unei imbunatatiri. Eu cu partea aceea, carea descrie feliuritele metóde de astadi in propunerea limbei materne, me dechiaru pe deplin multiamitu, nu potu inse de locu se me inpacu cu propunerile de imbunatatire, fiindu acele puse pe o basa falsa, dupa-ce principiulu stabilitu a fostu trecutu cu nedreptu de pre unu terenu pre altulu si nu pote fi intrebuintiatu in modulu cum crede dënsulu. Dar' ací nu e loculu pentru o astfelu de discutiune. Destulu atâta, cà prin acésta se exprima o trebuintia si ne indémna se cugetamu, éra acesta e de ajunsu meritu si recompensa.

Eu din contra îmi inchipuescu, cà cu literatur'a sè se incépa deodata, se intielege nu cu istoria literaturii, si apoi de acésta incopciate si gramatica si sintactica si stilu. Asia treptatu purcedièndu, te trediesci in fine, cà le scii pe tóte, cu multa usiuratate si cu unu mare fundamentu. Dupa mine, scopulu limbei materne nu este numai a vorbí si a scrie bine si curatu romanesce, ci mai vèrtosu a cugetá si a simtí romanesce. Inse cum se pote acésta, cánd eu odata punu pondulu numai pre forme grammaticali, altadata numai pre topica, altadata pre stilu etc? Dupa mine acésta este imposibilu. Noi trebuie se introducemu pre eleve in modulu de a cugetá si de a simtí asi'a cum cugeta si simte poporulu romànu, daca voimu că se'lu iubésca si se'lu pretiuésca pre acesta. Acésta nu o putemu decât introducendu-lu in modulu de cugetare alu acelor poeti si literati, cari sunt óre-cum reflexulu vietii spirituali alu poporului; acésta nu o putemu atunci, cándu ne ținem mortisiu de ordinea stabilita mai susu. Trebuesce unu planu intocmitu dupa cerintiele nòstre si ordinatu dupa modulu de desvoltare psichica a elevelor. Acésta ar fi in scurtu parerea mea, carea in detaiu apoi ar merge fórte departe, avèndu sè se decida, cari autori se-i alegi si pentru-ce motive, apoi care autoru se potrivesce pentru cutare clasa etc, totu intrebari, la cari ne pote dá respunsu numai etic'a, simtiulu nostru naturalu si psichologi'a.

Altcum sè nu ne inchipuimus, cà esista dóra vre-o scóla, in carea sè se urmeze astfelui; pentru acésta nu este scól'a presenta, ci ceea a viitorului.

Acesta ar fi unu mijlocu pentru cultivarea simtie-mèntului nationalu; dar se nu uitamu de alta parte nici istoria nationala, carea e privita in tóte statele de celu mai puternicu mijlocu pentru a sadí in cinev'a simtie-mèntu nationalu. In Germani'a au stabilitu aderentii pedagogiei moderne, cà in scóele poporali sè se invetie numai istoria nationala, dara bine si cu fundamentu, ér' nu intréga istoria, precum bunaóra se incéra la noi. Aici in patri'a nòstra, in impregiurarile date aru fi imposibilu acésta; aru fi imposibilu inse si pentru-cà noue ne lipsesce o istoria de feliulu cum amu dorí, parte fiind-cà mai avemu unele puncte negre neclarificate in trecutulu nostru, cà colonisti romani; parte ne lipsesce o atare istoria, fiind-cà nu cutéză nimeni a se apucá

de o munca asia zadarnica, dupa-ce scie din capulu locu-lui, cà ea nu va fi admisa in scóle.

Asia dara din partea acésta pucina sperantia pentru ajungerea scopului amintit mai susu. Cine inse ne pote oprí a nu ne folosi de istoria romana cea plina de fapte maretie, de inspiratiuni nobile si din contra, cu atâtea si atâtea inventiaturi folositore? Sunt puternici acesti doi factori in desvoltarea simtie-mèntului nationalu, dar' nu este de mân'a a dou'a nici music'a nationala. Cine nu scie cátă fortia nationala jace in acésta? Cine n'a vediutu entusiasmulu némtiului la canticarea; „Deutschland, Deutschland über alles etc“? Cine n'a observatu dispositi'a sufletesca a Francesului, Italianului, Ungurului la intonarea canticilorloru loru nationale?

In fine cine n'a vediutu pre Romanu, cátu este de insufletit la audiulu canticului „Destéptate romane“? Dicu, cine n'a vediutu, pentru-cà me temu a dice cine nu vede. Nu cum-va sè ne duca óre prea departe precautiunea cea mare?

Este fara indoiéla music'a unulu din cele mai insennate mijloce, pentru a ținé susu si deșteptu simtie-mèntul nationalu. Au nu o scimุ noi acésta, din pataniile nòstre, cu bunii nostri vecini?

Daca asia stà lucrulu, óre facem uoi totu posibilulu că se profitam de acestu factoru, dupa cum se cuvine? Óre compozitorii nostri sunt convinsi despre acésta? Óre îsi aducu ei aminte, cà unu progresu in limb'a nòstra a fostu posibilu numai intorcendu-ne la poporu? Óre crede cineva, cà e posibila o cultura, carea nu aru fi in conformitate cu individualitatea natiunei? Óre nu scie lumea, cà pentru romàni este mai multu o hora nationala, decât o opera clasica a lui Mendelssohn, Beethoven etc? Este mai multu pentru aceea, fiindu-cà ea isvorisce din inima si merge la inima; este mai multu, fiindu-cà avemu pricepere pentru ea, avemu că se vorbesc psichologicesce, idei apperceptive.

Societatea romànésca aru trebuí se faca presiune asupra compozitorilor nostri, că se nu pérda din vedere acestu principiu culturalu, care se reduce la individualitatea nationala, si se nu vîrasca straina in săngele nostru, nici chiaru din motivulu unei premeniri. Noi sè ne cladim uoi edificiulu culturalu pre natur'a nòstra propria, daca voimu sè nu se restórne.

Aru trebuí, că in scóele nòstre sè se țina mai multu la acésta. Aru trebuí că elevele scóelelor de fete să se familiariseze mai multu cu acestea, că se avemu de aci inainte familii adeverat romaneschi. Spre scopulu acesta aru fi de lipsa, că sè se adune si aci materialulu de lipsa si sè se aranjeze érasi dupa anumite principii, ér' sè nu se lase de totu in voi'a libera a instructorilor de piano si musica vocala. Cu acestu factoru din urma amu trecutu mai cu séma pre terenulu artelor; se remanemu puçinu totu pre acestu terenu si sè ne socotim nu cumva, mai gasim aici ceva, care aru puté se ne faca servitii bune scopului nostru.

Pâna acumă ne intreținuramu cu aceea-ce procura urechii placere; se vedem u ore nu aflam ceva si pentru placerea ochilor?

Cetitoriul cugetatoru prea usioru pote se afle intenționea mea; elu scie bine, că eu cugetu la portulu nostru nationalu. Acestu portu frumosu, care a fostu in stare se inspire pre regin'a României; acestu portu care prin placutele sale forme a sciutu se stórcă admiratiunea strainilor; acestu portu, care astadi incepe a serví cár ornamentu in salóne, sè nu merite óre o mai deaprope consideratiune din partea damelor române? Se nu fia pusu mai pre susu decâtul sdrentiele straine? Nu me indoescu despre contrariulu, căci dovada ne sunt diferite ocasiuni, cându damele nóstre se mândrescu cu portulu nationalu. Dar se si cuvîne sè se mândrăescă si aru fi o mare rușine pentru aceea, carea nu o aru face. Nu numai pentru aceea, fiindu-că e alu nostru, merita atât'a consideratiune, ci mai vîrtosu pentru frumosul reprezentat u in feliuritele combinațiuni de colori si forme.

Valórea lui din punctu de vedere esteticu este mai presusu de tóta indoéla, si scólele de fete unde se cultiva lucrul de màna trebue sè nu-si uite de chiemarea loru de a sadí iubire si placere fîcîloru române pentru acesta si mai cu séma, fiindu-că este atâtul de insemnatul pentru desvoltarea gustului esteticu si inca in sensu nationalu. Dreptu aceea, cu o mare bucuria am cetitul apelulu, comitetului „Reuniunei femeilor române“ din locu din anulu trecutu, in care erau rugate damele române se binevoiasca a colectá modelle din poporul pentru scól'a nóstra cu scopulu mai susu indicatul. In momentul cându mi-a venitul apelulu acesta la màna amu simîtu o deosebita bucuria, vediendu tendenti'a nobila a acestoru dómne. A trecutu dejá acumu cátu-va timpu de atunci si astadi ne aflam in placut'a positia de a si avé unele modelle din diferite parti locuite de Români. Ce e dreptu, apelulu n'a afiatu resunetul meritatu, dar' totusi onore acelor'a, cari au pricopetu intielesulu acelui apellu si onore acelor'a, cari au initiatu lucrul. Unu inceputu este o lucrare de jumetate se dice, si cu dreptu se dice. Dar sè speramu, că mai este timpu sè-se arete interesu si acolo, unde pâna acum'a n'a fostu.

O asemenea tendintia nobila merita recunoscînt'a nóstra si pote serví de modelu damelor române de pretutindenea.

Istoriculu criticu si nepartitoriu va trebuí sè recunoscă, că damele române din Sibiuu, au unu titlu de meritu la desvoltarea culturalu istorica a poporului romanu din acestu deceniu. Si credu că nu pecatînescu, daca îmi permitu se-o spunu credîndu că n'am spus decâtul purulu adeveru. Trebuie sè ne dedamu noi Români a privi lucrurile dupa realitatea loru si se nu ne ascundem in fati'a adeverului, dându fia-carui'a ce este alu seu, dupa principiulu: „*Suum cuique*“.

Modellele din lucrul de màna tîieranescu suntu de unu folosu triplu, odata fiind-că prin ele intentionam a desvoltá simtiulu esteticu si preste totu de observare; a dou'a fiind-că voim a deșteptá in elevi iubire si placere fati'a cu portulu romanescu, éra a trei'a fiind-că voim se dedâm pe elevi a lucrá cu motive românesci. Éta deci folosulu acestui

mijlocu, éta deci mijloce plausibile pentru desvoltarea si conservarea simtiemântului nationalu.

Me aflu acum'a la finea cercetarilor intentionate si repetu inca odata, că factorii amintiti suntu de cea mai mare importantia pentru realizarea dorintelor si aspiratiunilor nóstre. O reforma in sensulu acesta deocamdata, a-si dorí eu scóleloru de fete. Este de sine intielesu, că tóte deodata nu se vor puté realiză; dar, odata inceputulu fatcutu, cele urmatore se voru desvoltá de sine. Suntemu prea dedati noi a pripí lucrările, ceea-ce isi are caus'a si in temperamentul nostru nationalu.

Inchieiu cu dorinti'a de a fi oconsiderate aceste pareri, numai intru atât'a, incâtul ele o merita si a fi primite numai cu acea bunavointia, cu carea au fostu ele emise criticei publice.

Dr. Petru Spanu.

Portulu national la poporulu nostru romanu.

Intre cele cincispredece puncte principali ale programei de activitate adoptate de cătra prim'a adunare generala a associatiunei transilvane, ținute in November 1861 la Sibiuu punctu 5 suna asia:

„Descrierea comparativa a porturilor romanesci din punctu de vedere alu folosului cu privire la clim'a si totodata din celu esteticu. Deslegarea cestiunilor, care din tóte porturile romanesci de ambele sexe pote se fia si mai corespunditoru climei, si mai frumosu, cum si care porturi aru fi se dispara cu totulu, sau inca sè se mai cultive“.

Atâtul si mai multu nimicu nu cuprindea acelu punctu alu programii de cultura nationala din 1861; aceeasi inse presupunea unu studiu practicu facutu in timpu mai indelungatul de cătra ómeni scutiti de preocupatiuni si nici-decum sclavi ai modelor. Punctulu 5 alu programei dedea problem'a si cu ea materia fórte bogata pentru unu volumu pântecosu. / A culege porturi din tóte regiunile locuite de romani, a le compara intre ele apoi cu porturile altor popoare conlocuitorei sau vecine, a'si câstiga portrete copiete, sau asia numite tablouri de ale domniloru si ale boierilor mari si ale femeilor si pruncilor de prin bisericele Romaniei, dela familii renomite; a le cauta in pinacotece si musee straine, a cautá in chronicari că se vedemu cum descriu aceia portulu unoru familii mari, din care au esitu barbati de statu; a merge apoi departe prin lungimea vîcurilor in imperiulu bizantinu; a trece de acolo la column'a lui Traianu si a examiná portulu tuturor figurilor omenesci de pre aceea, legionari, daci, dace si altele, a cercta si porturile poporului italianu mai alesu in muntii apennini, pre unde s'au mai conservat portulu anticu millenariu; a te intórce si intre popoarele din peninsul'a balcanica macedo-romani, arnauti, greci, bulgari, serbi; a mai vedea si ce au imprumutat popoarele christiane din portulu mohamedanilor turci si dela alte popoare din Asia mica, — tóte acestea sunt probleme ethnografice, care ceru fatige si perseverantia./

Dara in fine ce folosu practicu amu avea noi din tóte acestea cercetari, care ar' costa sume fórte considerabile? A descoperí tocmai in muntii apennini si in alte parti ale Italiei catrinti'a romanésca si mai multe forme de invelitori ale capului la femei, precum si inpletirea si concietur'a perului, bratiariulu (ciupagu) si cingatorile sau brànele la femei; a vedea pe column'a lui Traianu legionari si pre toti comandanții lor mari si mici incinsi cu sierpare de piele cu catarami, incalziti cu sandale curelate, căroru astadi le dicem opinci; óre acestea si alte multe note caracteristice pre lângă limb'a nôstra se nu destepte in noi consciinti'a de aceea ce suntemu? Si acelu vesmentu lungu si largu tiesutu de femeile romane din lâna alba, asia cum se mai pôrta elu in districtulu Hatiegului si mai preste totu in Banatulu Craiovei, ce este elu mai puçinu decâtua toga alba, toga candida, de unde s'a nascutu si cuventulu candidatus, pentru că la alegeri se imbracau in toga alba, de unde cuventulu „Togatus“ a remasu că reminiscentia numai la studentii din scólele superioare ale unoru popóra protestante spre a'i distinge de „clamidati“.

Pâna in anulu 1848 locitorii romani fruntasi din Sacele (Siepte-sate) si locitorii din suburbea Brasiovului se purtau in toga lunga de panura alba-curata, tivita cu negru (praetexta) si la mâneci cu refrecu indoitu; asia inbracati mergeau la sf. biserica, la solemnitati familiari la autoritatile publice si cu alte ocasiuni, in care se cerea că sè se presente cu demnitate de barbati matori si seriosi. Unu portu mai demn de barbatu nici că se mai pôte. In dilele nôstre fu exilatu si acela de asia numitele petecutie nemtiesci sau francesesci, precum au fostu scóse si dela aristocrati caftanele turcesci, care inca nu erau altu ceva decâtua totu toga, numai nu alba, ci de stofe fórte diferite, inpestritate cu colori că vestimentele bisericesci la Christiani, asia cum au fostu ele introdu-se in ritu din acele a tieri asiatice, unde campiile semenate cu flori si frundie de o varietate admirabila indémna si provoca pe ómeni că se le imitedie pe vestimentele loru, éra pe femei le farmeca, că se apuce fusulu, sè se asiedie la resboiu, se tiese, apoi se cose si se chindesescă. De ací vine, că la femeile orientale si meridionale simtiul frumosului si gustulu se desvólta de sinesi, pe cale firésca, prin urmare fórte usioru, in mijlocul frumsetieloru naturei, fàra cursuri estetice de pre la universitati din tieri, a căroru clima te impinge la melancolia si hipocondria.

De nu ar fi mai fostu si alte cause grave, chiar si politice, pentru că in data in 1862 se si deschidemu prim'a expozițiune curatul romanésca, acea unica de a vedea adunate la unu locu unu numeru considerabile de porturi romane ar fi fostu de ajunsu, pentru că se ne supunem la o intreprindere grea, ne mai vediuta la romani, problematica, inpreunata cu risiculu de a nu reusí, asi perde o suma respectabila de bani. Acea intreprindere a reusit u cu unu frumosu căstigu materialu pentru cass'a Asociatiunei transilvane dupa coperirea deplina a tuturor speselor. A fostu inse fara asemenea mai importantu celalaltu căstigu trasu din acea

expozițiune, in urmarea multimei de porturi romanesci adunate acolo spre mirarea nôstra si cu atât mai vîrtosu a neromanilor, cari pâna atunci nu credusera că ar fi cu putintia, că se easa din mânile femeilor române atâtea obiecte tiesute, cusute, brodate, infloritate, intru o varietate necunoscuta pâna acum.

Intocmai aceeasi se pôte dice si despre expozițiunea initiată la 1881 in Sibiu, cu adaosu inse, că acésta fu si mai bogata decâtua cea de inainte cu 19 ani, precum avea si natiunea totu dreptulu că se o védia mai inaintata.

Ore inse pâna la 1862 nu reflectase nimeni la portulu nostru nationalu si mai alesu la celu femeiesc? De siguru că au mai cugetat si alte persoane multu mai inainte la modulu cum 'si prepară poporulu imbracamintea sa si cum o pôrta. In anulu 1843 frumós'a Dómna Mari'a n. Vacarescu, cununata in a dou'a casatoria cu Domnulu Munteniei George Bibescu, s'a presentat in unulu din porturile cele mai frumose ale patriei sale, precum se mai pôte vedé ici-cólea pe la familii patriciane in portretele sale. Daca Dómna Mariti'a, precum fi diceau contimpuranele sale, nu afise in acea epoca imitatòre, caus'a se pôte descoperi usioru atâtua in spiritulu acelei epoce, cătu si mai vîrtosu in situatiunea fórte critica a tieriei, a gubernului si a principelui, pre când in realitate despoti ai tieriei erau consilii generali ai Russiei, si intru adeveru că Bibescu a statu pe tronu numai pâna in Iuniu 1848. Mai eră si alta causa, care inpedecă petrunderea portului nationalu in clasele superioare ale societatii. In urmarea starei decadente si umilitate a poporului a cadiutu si portulu seu in despretiu atâtua mai umilitoriu, cu cătu sub domni'a de 100 de ani a grecilor nu numai familiile boieresci, dara si clasele de comercianti si de industriari au luat porturi orientali in materia si forma, éra mai tardiu in districtele campene portulu romanescu a disparutu chiaru si dela sate, incâtua numai in unele locuri fi remase căte o urma. Singur la Moldov'a mai vediuramu preste vara cocóne mari cu invelitori in capu, intocmai că si tieranele, puse astă, incâtua se le si stea fórte bine, se le si apere de radiele ardietore ale sórelui.

A trebuitu că in România se urmedie in vre-o trezideci de ani o serie de evenimente mari si decisive; consciintie nationale in clasele proprietarilor mari si preste totu in intelligentia superioara, inca si la clasele orășene, la burgesime sè i se dea căte unu stramuru vigurosu, éra poporatiunea rurala se'si recastige libertatea personala, sè se simtia si ea omu, pentru că tote clasele societatii se'si viile mai aprópe un'a de alt'a, feitorulu sătenului trecutu prin scóle se ia de consórtia pe fiic'a comerciantului, precum o luá nu astă de multu veneticulu grecu, bulgaru, arnautu sau si turcu baptizatu, pentru că portulu poporului adusu de pre sub munti se ajunga mai anteiu in sal'a de parada a capitalistului, de unde apoi sè se inaltie in salóne. Acestu din urma inse eră unu pasu mai greu de facutu. Multe cocóne mari, descendente din familii patriciane vechi, inspirate de adeveratulu patriotismu luminatu aru fi voitul se faca acelui

pasu, daca nu s'aru fi temutu sau de rivalitatea altor'a, sau că pôte ómenii inca n'au ajunsu cá se intieléga insemnataea portului anticu. A trebuitu se viie in acea tiéra principes'a Elisabet'a de Wied, astadi dupa nepertrunsulu destinu ddieescu regina a Romaniei, care dupa ce a comparatu porturile femeiesci, alegèndu-si din tresele, si-a disu: „De astu remanea eu singura in acelu portu, ilu veiu gatí, ilu voi u pune si purtă“.

Ómenii inse'si punu intrebarea, că fatia cu tirani'a modeloru domnitóre si necurmatu schimbate din véculu nostru, care a pututu fi adeveratulu scopu alu reginei cu restaurarea portului romanescu. Respunsulu va urmá in altu Nr.

Regin'a nicidcum nu a remasu ea singura in costumulu femeii romane, ci pre länga ce s'au inplutu cu elu salónele, s'au deschisu spre acelu scopu lucratiorii (ateliere) la Golesci, la Asilu, la institutulu Furnic'a, fundatul de damele din capitala; sute de femei lipsite, dara muncitóre, îsi cästiga pânea de tóte dilele cu lucrarea la costume femeiesci. Suveic'a, undrelele si acele cadiusera de multu din mânile multoru mii de femei; astadi ele au érasi de lucru preste érna si de primavara, pâna ce au se ésa la ale cämpului, la sapa si la secere. Nu este nici-o indoiéla: fabricele straine facu fôrte mare concurrentia preste totu lucrului de màna; acestu din urma inse merita cá se fia luatu in deaprope consideratiune din punctu de vedere multu mai inaltu decât ar fi numai castigulu sau daun'a materiala. Las' că sunt fôrte multe lucruri de màna, care nu se potu face prin machine, ci chiaru si pe la fabricile facu totu femeile; dar' apoi facêndu abstractiune dela ori-ce obiecte de luxu curatu, la care omulu saracu nu ar trebui se aspire nici-odata, dara apoi lucrarile neaparatu trebuitóre pentru casa si famili'a, care se tiesu si se cosu in casa, sunt de regula intreitu si inpatratu mai solide si mai traitóre decât cele fabricate cu maiestria. Este inse o alta consideratiune care primédia pe tóte, la care noi amu reflectatu si la alte ocasiuni, pe care nici-odata nu o vomu perde din vedere. Ce se faca femeile poporului tóta ern'a din postulu Craciunului pâna la Pasci fàra nici-unu lucru? Sub pretestulu de nimicu, că pansari'a este fôrte ieftina la jupanulu Gaspar sau la jupanulu Moischele, femeile se stea săse luni de dile cu mânile in sinu, sau se mérga cu barbatii la càrciuma, sau se intre in vre-o aliantia cu satan'a, mai alesu daca nu are nici prunci, sau daca e fata mare? Otium est pulvinar diaboli — lenea este perin'a diabolului. Dati de lucru femeii romane, desí n umai in proportiunea puterilor sale, éra nu munca grea si brutală, dat'i inse de lucru, care i prelungesce viati'a, o ține si in voia buna.

De cându consórt'a principelui Montenuovo a cumparatu pela 1867 aici in Sibiu cătev'a costume femeiesci cá se trimita la unele amice ale sale in Vien'a si de cändu fratii Nasaudeni avusera fericirea, cá Maiestatea Sa imperatés'a si regin'a Austro-Ungariei, patron'a gratiosa a Reuniunei femeilor romane din Brasovu, se binevoiésca a primi prea frumosulu costumu femeiescu,

de atunci tieseturi si cuseturi romaneschi din Transilvani'a si Banatu se ceru mereu spre a se trimite in alte tieri; desemnuri si motive fura fabricantii de pre modelle de ale femeilor nóstre; dupa formele de catrinie se facu perdele mari la ferestri, coperte pe paturi, covóra, inbracaturi de mobilii, fetie de mese, chiaru si stofe de rochii si altele multe.

B.

(Urmédia).

PARTEA OFICIALA.

Nr. 109/1889.

Procesu verbale

ală comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului român, luat in siedint'a dela 17 Aprilie 1889.

Presiedinte: Br. D. Ursu. Membrii presenti: Dr. Il. Puscariu, Iosifu St. Siulutiu, Ioanu Popescu, Elia Macellariu, I. V. Russu, Z. Boiu, P. Cosm'a, B. P. Harsianu.

Secretariu: Dr. I. Crisanu.

Nr. 31. Din partea On. Academii c. r. de sciintia din Vien'a s'au transpusu pe séma biblioteciei Asociatiunei următoarele publicatiuni:

a) Sitzungsberichte der philos. hist. Classe Bd. 114. H. 2. und Bd. 115.

b) Sitzungsberichte der math. naturw. Classe I. Abthlg. (1887) Nr. 1—6 und 6—10, II. Abthlg. (1887) Nr. 3. 4—5 6. 7. 8—9. 10, III. Abthlg. (1887) 1—5. 6—10.

c) Denkschriften der math. naturw. Classe, Bd. 53.

d) Archiv für Kunde Öst. Geschichtsquellen Bd. 71. H. 1—2. und Bd. 72. H. 1. (Ex. Nr. 86/1889.)

— Cu multiamita spre sciintia, avèndu a se adeverí primirea, ér publicatiunile trimise a se incorporá la bibliotec'a Asociatiunei.

Nr. 32. Directiunea scólei civile de fete a Asociatiunei substerne spre revisuire procesulu verbalu, luat in conferint'a ordinara a corpului didacticu dela numit'a scóla la 20 Martie a. c. (Ex. Nr. 95/1889.)

— Cuprinsulu procesului verbalu substernutu se ia cu aprobaré spre sciintia.

Nr. 33. Dlu advocatu I. Fulea din S. Sebesiu prin hârtia a dtu 30/III. a. c. substerne actiunea Nr. 109 dela institutulu de creditu si economii „Sebesian'a“ in valore de 50 fl., legatulu dupa reposatulu preotu Nicolau Lazaru. (Ex. Nr. 96/1889.)

— Spre placuta sciintia. Actiunea substernuta s'a transpusu la cass'a Asociatiunei.

Nr. 34. Societatea „Transilvani'a“ din Bucuresci transpu sum'a de 200 fl. v. a. pentru meseriasii susîntu de dëns'a pentru timpulu dela I/IV—I/X. a. c. (Ex. Nr. 97/1889).

— Spre sciintia, avèndu a se adeverí primirea.

Nr. 35. Onorat'a Directiune a institutului de creditu si economii „Albin'a“ din Sibiu incunosciintéza comitetulu, că adunarea generala a numitului institutu, tinuta la 29/III. a. c. a votatu din sum'a destinata spre scopuri de binefacere:

fl. 500 — pentru trebuintele curente ale scălei Asociatiunei, apoi fl. 500 cu scopu, că din acelea să se creeze 10 stipendii à 50 fl. pe anulu scol. 1889/90, pentru copile de parinti mai seraci, care voru fi primite in internatului institutului Asociatiunei. Condițiunile concursului le va puté stabilí comitetul Asociatiunei fără vre-o restrinție, deoarece institutul „Albin'a“ nu-si rezerva nici-unu dreptu.

Intrig'a suma daruita de fl. 1000 s'a transpusu in contul-currentulu Asociatiunei. (Ex. Nr. 98/1889.)

Cu multiamita spre sciintia. In scopu de a se puté face la timpu conferirea stipendiilor, secretariatul primescesc insarcinarea, de a pregatí pâna la proxim'a siedintia a comitetului unu proiectu de concursu, conținându stipulatiunile necesare.

Nr. 36. On. Directiune a institutului de creditu si economii „Ardelen'a“ din Orestia trimite sum'a de 50 fl. votata de adunarea generala a numitului institutu pentru trebuintele scălei civile de fete a Asociatiunei. (Ex. Nr. 99/1889.)

Cu multiamita spre sciintia, avându a se adeveri primirea sumei trimise.

Nr. 37. Invetiatoriulu dela scăla civila de fete a Asociatiunei, dlu P. Spanu, cere, cu scopu de a puté face examenul prescris de cualificatiune in Budapest'a unu concediu cu incepere dela 1/V. a. c. si pâna la terminarea numitului examenu, carele va ave locu in 16/VI. si dilele urmatore ale a. c., ingrițindu-se de o suplinire partiala pe timpul absențarii sale. Pentru acoperirea speselor de drumu, precum si a speselor cu examenul si cu procurarea cartilor trebuințiose, dlu Dr. P. Spanu cere unu ajutoriu de 100 fl. v. a.

On. Directiune a institutului respundiendu la invitarea, ce i s'a facutu din partea presidiului comitetului: că sè-si dea parerea asupra cererei dui Dr. P. Spanu, recomânda cererea numitului invetiatoriu incât pentru concediu, inse numai pentru casulu, cându ceilalți invetiatori voru remâne la postulu loru; pentru casulu, cându si ceilalți invetiatori aru cere concedii: On. Directiune e de parere, si propune, că in locu de concedii, sè se inchee in acestu an esceptional-minte mai de vreme anulu scolaru.

Incât privesc cererea referitor la unu ajutoriu de 100 fl. On. Directiune o recomanda spre incuvintare. In legatura cu acesta se presenta si cererile invetiatorilor Mihaiu Pîrvu si Dr. V. Bolog'a pe lângă o comitiva din partea On. Directiuni.

Mihaiu Pîrvu cere unu concediu cu incepere din 5/V. a. c. si unu ajutoriu de 100 fl., ér Dr. V. Bolog'a unu concediu cu incepere din 1/VI. a. c., eventualu incheerea anului scol. cu acestu datu, si unu ajutoriu óre-carele: ambii cu scopu, de a merge la Budapest'a spre a depune examenul prescris.

On. Directiune recomânde ambele cereri incât pentru ajutóre, ér incât pentru concedii revine la alternativ'a, ce o a pusu fatia cu cererea dui Dr. Spanu, opinându, că in locul acelora sè se inchee in anulu acesta esceptionalminte mai de vreme anulu scolaru. (Ex. Nr. 102, 103/1889.)

Avându in vedere, ca incuvintandu-se cererile presentate, ca scăla se nu remana fără invetiatori, amu trebuu se recurgemu la supliniri; avându in vedere, că suplinirile

pe timpu mai indelungatu si numai a unei puteri didactice, efectuite prin persoane altfelori cît de destoinice, dar care stau afara de scăla respectiva, suntu in defavorulu scălei, mai vîrtozu in ceea-ce privesc mersulu invetiamentului; Avându in vedere, că conchedile cerute din partea invetiatorilor Dr. P. Span, Mihaiu Pîrvu si Dr. V. Bolog'a cadu intr'unu timpu, carele e menitu aproape exclusiv pentru repetiuni, si carele reclama mai multu că ori-care altul, prezent'a si control'a invetiatorilor ordinari; Avându in vedere, că incuvintandu-se cererile presentate, incât pentru conchedii, scăla ar' remânea mai multe septemani de a rendulu in manile a doue respective a unei singure puteri didactice ordinar, care, cu totu sprinjulu substitutilor pusi in vedere, n'ar putea se provada, decât numai o parte mica din órele prescrise de invetiamentu, ér' partea cea mai mare a numitelor óre ar cadea in sirulu órelor libere, ceea-ce nu e chiematu a inainta binele moralu alu elevelor. Avându in vedere, că asociatiunea abia dispune de mijlocele de lipsa spre a putea acoperi trebuintele curente ale sale si ale scălei; Avându in fine in vedere, că toti invetiatorii petenti s'a deobligatu la primirea oficiilor, ce le ocupa, că le primesc pe lângă conditiunea, de a face inca in decursulu acestui anu examenul prescris de cualificatiune, fără a fi facutu din partea si vre-o resvera, pe care s'ar putea intemeia cererile presentate: comitetul înțindu contu de interesele scălei si de mijlocele asociatiunei, pe lângă tota bunavointia, nu poate incuvintia cererile presentate pentru conchedii si ajutóre in tota extensiunea loru.

Spre a face inse dloru invetiatori petenti tôte inlesnirile posibile incât pentru mergerea mai de cu timpu la Budapest'a, si pentru facerea examenului prescris, comitetul e aplicatu a'si da consimtiementulu, că examenele publice in acestu anu sè se faca mai de vreme, si anume in primele dile ale lunei Iunie a. c., atunci sè se incheie si anulu scol., ér' domnii invetiatori petenti sè se pôta duce immediat dupa incheiere la Budapest'a.

Aceia dintre domnii invetiatori petenti, cari voru depune examenul de cualificatiune cu succesu, si voru deveni invetiatori definitivi, voru primi si ajutoriulu cerutu de côte 100 fl. v. a.

Si pâna atunci li se face dloru invetiatori numiti inlesnirea, ca cu inceputulu lunei Iunie a. c. li se anticipéza tôte competintiele din salariu si din banii de cuartiru pe cele 3 luni de vara si anume pe Iunie, Iulie si Augustu, cu aceea inse, că dui invetiatoriu Dr. V. Bolog'a i se va detrage anticipatiunea, ce i s'a facutu mai inainte.

Nr. 39. Directiunea dela scăla asociatiunei substerne spre revisuire conspectulu cătilor, ce voru avea a se folosi pe anulu scolariu 1889/90 la numita scăla (Ex. Nr. 106/1889).

— Conspectulu substerne se ia la cunoștinția cu aceea, că onor. directiune se caute a inlocui manualulu neaprobatu din limb'a germana de Lüben Nacke cu altul aprobatu, eventualu a'i cere aprobatu dela locurile competente.

Nr. 40. Representantulu comitetului d-lu B. Harsianu substerne spre aprobatu contractulu de arënda, incheiatu cu preotulu Ioanu Iancu din Vidra superioara cu privire la avereia

fericitului Avramu Iancu, data in arènda pe anulu curentu 1889. Ex. Nr. 108/1889).

— Contractulu substernutu se apróba, despre ceea ce se incunosciintieza si dlu B. Harsianu.

D. u. s.

Br. D. Ursu m. p.,
presied. interimalu.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secret. II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru : Dr. Il. Puscariu, Ios. St. Siulutiu si Elie Macellariu.

S'a verificatu. Sibiu, in 18 Aprilie 1889.

Ios. Siulutiu m. p.

Dr. II. Puscariu m. p.

E. Macellariu m. p.

Bibliografia.

Afara de librariile infiintiate pe lângă tipografile diecesane la Blasius, Sibiu, Gherla, Aradu, Caransebesiu, mai vîratosu, pentru vîndiare de cărti bisericesci si scolastice, publicul cetitoriu romanu mai are de căriv' am incóce fericit'a oca-siune de a'si putea câstiga produse literarie si scientificie aparute in limb'a nostra nationala prin unele librarii asia nûmite civile, dintre care cele mai cunoscute sunt Libraria romana W. Krafft in Sibiu si libraria romana Nicolau Ciureu in Brasovu.

Fia-care din acelea librarii 'si are cathalógele sale, in care se afla anuntiate scrieri tiparite nu numai in Transilvania si Ungaria ci si in România si de ori-unde se tiparescu cărti romanesci.

La dorint'a multoru cetitori si cetitorie din provincii, care n'au ocasiune de a'si câstiga cathalógele tiparite a librariilor, cu pretiurile aratare, reflectam astadata la catalogu librariei W. Krafft compusu din 9 parti si anume :

Catalogu de cărti compusu dupa ordinea alfabetului cu pretiulu adaosu la fia-care carte, éra cărtile anuntiate sunt in numeru aprópe siepte sute.

Altu catalogu de cărti populare preste 360.

Piese musicale vre-o 60.

Calindare vre-o 12 specii, cărti si mape aparute in editur'a propria a librariei, 14 cărti scolastice de profesorulu I. Popescu 6. Caiete de scrisu. Requisite de invetiamentu.

Pretiurile sunt notate in valut'a austriaca si se dau dintr'odata cu comand'a ce se face.

Cărti singuratice in greutate pâna la 1 kilogr. se trimitu mai promptu si mai eftinu prin posta sub banda, că-ci pentru greutate pâna la $\frac{1}{4}$ kilo se platescu 5 cr., $\frac{1}{2}$ kilo 15 cr; éra daca se cere a fi si recomandate, atunci se mai dau pentru recepisa căte 10 cr.

Éta ocasiuni minunate precum nu s'au mai vediutu la noi niciodata, de a ne câstig'a cunoscintie si a ne cultivá in limb'a nostra nationala, mai alesu de cîndu aparu forte multe cărti scrise de barbati eruditi, seriosi, pentrunsi de imperios'a necesitate de a ne cultivá si luminá in limb'a nostra, care apoi ne deschide cale larga si sigura de a ne perfectioná multu mai usioru in limbile neolatine si chiaru in limb'a latina classica cu ajutorulu limbei nostre.

Cărtile sunt arangiate in serie alfabetica dupa numele autoriloru, unde lipsesce acesta s'au luatu titul'a carti. La carti, care sunt tiparite cu cirile, e pusu unu c inainte.

Abecedarulu de prim'a etate ilustratu	bros. —.40
c Acaftistulu (Sibiu) tiparitu rosu si negru legatu in piele rosie cu copcie 1.60	crudo 1.—
Acaftistulu (Sibiu) leg. in barsionu 4.30 finu in piele de chagrinu 2.25, in piele negra si aur. 1.80	—.60
Acathistieru (Blasius) finu leg. in bars. 4.—, in piele negra si auritu 1.70, in pândia leg. si auritu leg. 1.20	
Actele confer. electorale a represent. alegetorilor romani din Ungaria si Transilvania, tînute in Sibiu la 1, 2 si 3 Iunie 1884	bros. —.50
Adunare de rugaciunile cele mai trebuinciose fia-carui crestinu	1.50
Agenda medico-juridico, carte de medicamente	—.50
Ahn F., Noua metoda practica pentru a invetiá cu inlesnire limb'a germana prelucrata de M. Rudinescu curs. I. —.50 curs. II si III	1.—
— Limb'a francesa, curs. I. —.75, curs. II.	1.—
Albin'a Carpatiloru, fôie beletristica, scientifica cu ilustratiuni Tom. I. 3.—, Tom. II. 3.—, Tom. III. 3.—, Tom. IV.	3.—
Alecsandri V., Teatru, leg. in 3 vol. 12.50, in 4 vol. — Poesii, vol. III. (vol. I. si II. sunt in tipar) legatu 3.—,	10.—
— Prosa, leg. 5.—	2. —
— Despot-Voda. Legenda istorica in versuri, 5 acturi si 2 tabouri	4.—
— Boierii si Ciocoi, Comedie in 5 acte	2.—
— Fontana Blanduziei, piesa in 3 acturi in vers.	1.50
— Ovid, Schauspiel in 4 Aufzügen aus dem Românișchen übersetzt von Dr. Adolf Stern	2.—
Alessi, Dr. A. P., Despre important'a studiului Botanicu50
— Insemnatatea sciintelor naturale si reformele ce le reclama studiulu loru in scôelele nostre. Disertatiune	—.25
— O excursiune botanica in Romania si Dobrogea,	—.80
— România la Plevna,	—.20
— si M. Popu, Resbelul orient. din 1877—1878. Cu ilustratiune leg. 8.—	6.—
Alexandrescu, Meditatii, Elegii	6.—
Alexie, Economia domestica	1.60
Alexi, Catechismu de mijlocu	leg. —.25
Alexi Th., Dictionaru germanu-romanu pentru scôla si conversatiuni	bros. 1.50
— Harpa si Cavalulu, Poesii	leg. 1.—
— Ai carte ai parte. Romanu umoristicu	bros. 70.—
Almanachulu societatii academice sociali literarie „România Jună“	2.—
Ananescu D., Cursu elementariu de istoria naturala, pentru clasele super. din Lycee si Seminare Tom. I. Geolog'a	2.25
II. Zoolog'a partea I. Anatomie si Physiologie	2.25
Tom. III. Zoologia part. II. descrip. si clasif. animalu	3.—
Tom. IV. Botanica	2.80
Anc'a Cosm'a, Istoria naturala pentru pruncii scôlei poporali. Part. I. Zoologia	cart. —.30
Andreeescu E., Fisi'a esperimentală	bros. —.15
— Istoria naturala pentru scôla popor. Cursu I.	cart. —.20
Anghir'a mantuirei, carticea de rugaciuni si de cantari	leg. —.50

Antericitic'a brosiurei anonime publicate asupr'a celor doue congrese nationale bisericesci din 1873 si 1874	bros.	—.25
Antonelli I., Istori'a poporului romanu bros. I. —.50 bros. II.	"	.30
— Brevariu Istorieu alu scóleloru din Blasius	"	.30
Antonescu G. M., Nou dictionariu francesu-romanu	"	4.—
— Nou dictionariu romanu-francesu,	"	3.—
— Dictionariu romanu, micu repertoriu de cunoștințe generale	"	1.50
— Dialogu romanu-francesu,	"	.75
Apostoleriu, intogmitu dupa ritulu bisericescu resariténou (Blasius), crudo 4.40,	leg.	6.80
Ardelénu Iosifu I., Cuvéntari bisericesci si funebraii Tom. I.	bros.	1.—
Argyropol G. Gr., Gramatic'a francesa-romana	"	.88
Aricescu, Flori dela Tusnad	"	.40
— Staf'a,	"	.30
Aricescu C. D., Istori'a revolut. romane dela 1821	"	2.—
— Acte justificative, la istori'a acésta	"	1.50
Arnoldu G., Manualu de limb'a germana, compusu in forma de dialogu cu progresu grammaticalu	"	.85
Articolulu de lege XXI din 1886 despre jurisdicțiuni si articolulu de lege XXIII din anulu 1886 despre procedur'a disciplinara in contra functionarilor administrativi si in contr'a personalului auxiliaru si de manipulatiune	"	.40
Articolulu XXVIII despre autoritatile scóleloru poporale	"	.15
Articlii de lege XL, XLI și XLII despre putere de aperare, aperatur'a tierei (honvedime)	"	.10
Atlasu elementaru de istori'a naturala a cătoru trei domeniuri, in 12 tabele cu preste 250 figuri colorate	cart.	1.75
Aurelianu P. S., Catechismulu economiei politice	bros.	.50
— Manualu de agricultura pentru scólele normale si scólele rurale	"	.75
Avramu N., Despre legume, plantarea si crescerea loru	"	.60
Babesiu V., Notitié biografice asupra vietii si activitatii decedatului Andreiu Mocioni	"	.30
Bacaloglu, Elemente de fizica, pentru usul scóleloru secundare si superioare	"	5.—
— Dare de sémă despre exposit. de Electricitate dela Vien'a 1883	"	.15
— Óre-care disposit. noue din cabinetulu de fizica	"	.10
Badilescu I., Gramatica latina. Partea form. partea I.	"	1.—
— " " " " " II.	"	1.—
— " " " " sintactica	"	1.—
Badilescu I., Gramatica latina. Partea sintactica	"	1.—
Balcescu N., Istori'a Romaniloru sub Mihaiu-Voda Vítézulu	"	1.20
Banciu Dr. I., Medicina populara	"	.40
Barcianu S. P., Dictionariu romanu-germanu	"	2.50
— Gramatic'a germana	leg.	1.—
— Gramatik der romän. Sprache	"	1.40

(Urmédia).

Nr. 119/1889.

Concursu.

Devenindu vacantu stipendiulu de 60 fl. v. a. pe anu din fundatiunea „Galliana“ pentru studenti la gimnasiu, pentru conferirea lui se escrie concursu.

Cererile au a se inainta Comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului romanu in Sibiu pâna la 25 Maiu st. n. 1889. Cererile intrate mai târdiu nu se voru considerá.

Aspirantii la acestu stidendiu au se acluda la suplicele loru :

- a) Carte de botezu in originalu sau in copia legalisata.
- b) Testimoniu scol. de pe semestrulu I. alu anului scol. currentu 1888/9.

c) Atestatu de frecuentare dela directiunea institutului, in care cercetéza scól'a de presentu.

d) Atestatu de paupertate sau de orfanu, daca concurrentulu e orfanu.

Conformu literiloru fundationale, la obtinerea acestui stipendiu, *ceteris paribus*, va avea preferintia acela dintre concurrenti, carele va dovedí, că se trage din famili'a fundatorei, si anume din famili'a „Popu si Antonu“.

Din siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului român, ținuta in Sibiu la 9 Maiu 1889.

G. Baritiu m. p.,
presiedinte.

Dr. I. Crisanu m. p.,
secretariu II.

Despartiemintele Asociatiunei transilvane etc.

Se apropie ținerea adunarei generale, din Augustu, care estimpu va fi la Fagarasiu.

Este prea de doritu, că On. directiuni ale tuturor despartieminteloru se fia convocatu pâna atunci adunările partiali, pentru că la comitetulu asociatiunei se ajunga informatiunile despre ținerea si de resultatele acelora celu multu pâna la mijloculu lui Iuliu st. n., că se fia pusu in stare de a'si elaborá conformu aspetarii publice, raportulu seu generalu de preste anu, relativu si la activitatea despartieminteloru.

Se pare că in septembar'a Rusaliiloru s'aru putea celebra mai cu indemâna multe adunari in despartiente.

Literatii nostri cari voiescu se ţe dissipatiuni in adunarea generala aru face fórte bine, daca aru binevoi se le inainteidie la comitetu pâna in 31 Iuliu scrisse asia, că se póta fi citite mai usioru.

S'au depusu la biroulu comitetului doi napoleoni in auru destinati că premiu de onore pentru unu costumu femeiescu român judecatu că celu mai frumosu la adunarea generala dela Fagarasiu.

Red.